

Försvarsmaktens

ÅRSREDOVISNING

2007

Bilaga 5

Särskilda redovisningar

Innehållsförteckning¹

1	UTVECKLINGEN INOM VISSA OMRÅDEN (RB P. 5)	3
1.1	INFORMATIONSDATAOPERATIONER	3
1.2	STRATEGISKA RESPEKTIVE TAKTISKA TRANSPORTER	6
1.3	STRID I BEBYGGELSE	6
1.4	STRID I SUBARKTISK MILJÖ	7
1.5	LEDNING OCH LOGISTIK FÖR INTERNATIONELLA INSATSER	8
2	NÄTVERKSASERAT FÖRSVAR – NBF (RB P. 6)	9
2.1	LEDNING OCH STYRNING	9
2.2	GENOMFÖRD VERKSAMHET 2007	9
3	INTERNATIONELL ÖVNINGSVERKSAMHET (RB P. 7)	12
4	SAMARBETE MED ANDRA NATIONER (RB P. 9)	13
4.1	FRIVILLIGORGANISATIONERNAS VERKSAMHET I RYSSLAND OCH UKRAINA	13
4.2	SÄKERHETSSEKTORREFORMEN (SSR)	14
5	EXPORTSTÖD (RB P. 10)	17
5.1	AVGRÄNSNING	17
5.2	ORGANISATION	17
5.3	RESURSER.....	18
5.4	VERKSAMHET	18
6	GRUNDORGANISATION M.M. (RB P. 16)	20
6.1	VIDTAGNA ÅTGÄRDER	20
6.2	INTERNATIONELL TEST- OCH ÖVNINGSVERKSAMHET	23
6.3	VINDKRAFT	26
6.4	ÖVRIG ÅTERRAPPORTERING.....	27
7	MILJÖFRÅGOR (RB P. 17)	28
7.1	RESULTAT OCH KOSTNADER 2007	28
7.2	RESULTATET AV GENOMFÖRD VERKSAMHET INOM DET INTERNATIONELLA MILJÖSAMARBETET	28
7.3	ARBETET MED STRATEGISKA MILJÖBEDÖMNINGAR I PLANERINGS- OCH BESLUTSPROCESSEN	30
8	MATERIELFÖRSÖRJNING (RB P. 18)	30
8.1	ÅTERRAPPORTERINGSKRAV	30
8.2	DELUPPGIFT 1	31
8.3	DELUPPGIFT 2	33
8.4	DELUPPGIFT 3	35
8.5	DELUPPGIFT 4	37
8.6	DELUPPGIFT 5	37
8.7	DELUPPGIFT 6	38

¹ Beteckningen RB p. 5, osv. hänvisar till den punkt i regleringsbrevet för budgetåret 2007 avseende Försvarsmakten där återrapporteringskravet återfinns. I två fall finns återrapporteringskraven i RB 2008.

9	STÖDET TILL BALTDEFCOL (DEL AV RB P. 9), PERSONALREDUKTIONEN I FÖRSVARSMAKTEN (RB P. 20), VÄRNPLIKTSUTBILDNING (RB P. 21), UTBILDNING FÖR INTERNATIONELL TJÄNSTGÖRING (RB P. 24), INTERNATIONELL UTBILDNING VID SWEDINT/PFP TRAINING CENTER (RB P. 25), FRÄMJANDE AV JÄMLIKHET (RB P. 28) OCH CIVILT MERITVÄRDE (RB P. 40)	39
10	FRIVILLIGORGANISATIONERNAS KOMPETENS OCH EFFEKTER PÅ FÖRSVARSMAKTENS OPERATIVA FÖRMÅGA (RB P. 22)	39
11	DET MILITÄRA FÖRSVARETS LEDNINGS- OCH FÖRVALTNINGSKOSTNADER (RB P. 29)..	40
11.1	CENTRAL OCH LOKAL ADMINISTRATION	41
11.2	FORSKNING, TEKNIKUTVECKLING SAMT UTVECKLING M.M.	43
11.3	MATERIELPROCESSEN.....	43
11.4	AVVECKLINGSKOSTNADER	44
12	AEJPT (RB P. 31)	44
12.1	BAKGRUND	44
12.2	GENOMFÖRD VERKSAMHET 2007	44
13	FLYG- OCH RYMDINDUSTRIN (RB P. 32)	45
13.1	ALLMÄNT	45
13.2	ÅTERRAPPORTERINGSKRAV	45
13.3	UTGÅNGSPUNKTER	45
13.4	EKONOMISKA FÖRUTSÄTTNINGAR KOPPLADE TILL BERÖRD HANDLINGSPLAN	46
13.5	GENOMFÖRD VERKSAMHET	46
14	GENDERFORCE (RB P. 39)	50
14.1	BAKGRUND	50
14.2	SAMMANTAGNA SLUTSATSER OCH REKOMMENDATIONER FÖR PROJEKTET GENDERFORCE	51
14.3	GENDERFORCE ORGANISATION	52
14.4	DELPROJEKT 1 REKRYTERING.....	52
14.5	DELPROJEKT 2 MANDAT.....	53
14.6	DELPROJEKT 3 EMPOWERMENT	53
14.7	DELPROJEKT 4 SAMVERKAN I FÄLT	54
14.8	DELPROJEKT 5 GENDER FIELD ADVISOR	54
14.9	DELPROJEKT 6 MÄNNISKOHANDEL.....	55
14.10	DELPROJEKT 7 GENDER COACH.....	55
14.11	DELPROJEKT 8 JÄMSTÄLLDHET OCH KVINNORS RÄTTIGHETER (UTBILDNINGSPROJEKTET)	56
15	ÅTERRAPPORTERING PER ORGANISATIONSENHET (RB 2008 P. 30)	56
16	ERFARENHETER AV UTKONTRAKTERAD CAMPVERKSAMHET (RB 2008 P. 36)	57
16.1	INLEDNING.....	57
16.2	CAMPVERKSAMHETEN IDAG	58
16.3	PROBLEMRÅDEN VID ÖVERLÄMNING AV DRIFTANSVAR.....	58
16.4	SAMMANFATTNING OCH FÖRSVARSMAKTENS UPPFATTNING I FRÅGAN	59
17	TJÄNSTEXPORT (TJÄNSTEXPORTFÖRORDNING (1992:192))	60

1 Utvecklingen inom vissa områden (RB p. 5)

1.1 Informationsoperationer

1.1.1 Allmänt

Under året har Försvarsmaktens Grundsyn informationsoperationer implementerats och nyttjas nu vid planering. Denna handling är ett strategiskt inriktande dokument. För metodutveckling av informationsoperationer på operativ och taktisk nivå har Försvarsmaktens Handbok Info Ops utvecklats. Handboken ska beskriva hur planering, genomförande samt utvärdering av informationsoperationer sker som en del av en gemensam operation. Handboken färdigställdes under första halvåret 2007.

Utifrån genomfört *Multinational Experiment 4²* (MNE 4) och fortsatt deltagande i MNE 5³ utvecklas metodiken effektbaserade operationer (EBO⁴/EBAO⁵) inom Försvarsmakten. Att planera, genomföra och utvärdera operationer utifrån vilka effekter som ska uppnås oavsett planeringsmodell är väl lämpat för informationsoperationer. Vidare deltar Försvarsmakten inom ramen för MNE vid *Multinational Information Operation Experiment* (MNIOE) vilket syftar till att bland annat utveckla framtida koncept för informationsoperationer för framtida koalitioner.

Den strategiska och operativa nivån bedöms idag ha begränsad förmåga att genomföra sammanhållen planering avseende informationsoperationer på grund av avsaknad av utbildad personal, övningstillfällen samt genomförande av informationsoperationer. Vad gäller utbildning har det i Försvarshögskolan regi genomförts en fördjupningskurs om 5 poäng, där det i år deltog strax över tio elever. Kursen vänder sig till elever vid skolan, Försvarsmakten och civila myndigheter.

Det finns en stor variation vad avser mognad för de förmågor som ligger till grund för genomförande av informationsoperationer. Telekriget har sin grund i skydd av plattformar och har funnits i mer än 50 år medan psykologiska operationer (Psyops) och dator- och nätverksoperationer (CNO) är förmågor under framtagning och utveckling.

1.1.2 Status avseende förmåga till telekrig

Telekrigföring är en etablerad verksamhet som kan omfatta t.ex. förmåga inom sambandsområdet, plattformsskydd genom VMS⁶ samt radar- och infraröda våglängdsområdet. Telekrigföring till stöd för informationsoperationer kan i nuläget främst genomföras med resurser ur telekrigbataljonen. Telekrigföring kan härvid utnyttjas för ledningsbekämpning genom tempo-

² Genomfördes under våren 2006

³ Genomförs våren 2008

⁴ Effect Based Operations

⁵ Effect Based Approach to Operations

⁶ Varnar och motverkanssystem

rär eller bestående bekämpning. Vidare kan telekrigföring användas för vilseledning och skydd mot informationsinhämtning.

Telekrigsbataljonen har i dag arvmateriel samt nyligen tillförd materiel, bland annat televapensystem 06. För närtida behov vid internationella insatser sker anpassning av telekrigssystemens förmågor och bäraryfordon. Det finns planer för fortsatt utveckling av materiel och organisation för att bättre tillgodose behoven men den ekonomiska situationen har gjort att takten i denna utveckling reducerats.

Nuvarande personalsituation vid telekrigsbataljonen är mycket ansträngd och rekrytering har inte givit förväntat resultat, främst beroende på anställningsstopp inom Försvarsmakten. Personal med rätt kompetens är en bristvara varför rekrytering inför framtiden är mycket viktig. Specialistofficersutbildningen under 2008 kommer att tillföra en mycket välbehövd förstärkning.

Kontinuerlig vidareutveckling av metoder sker med hänsyn till

- omvärldsförändring - förändrat fokus från traditionell militär motståndare till dagens internationella insatser med assymetriska hot, nya typer av kommunikationssystem med mera,
- förändrade uppgifter för telekrigsförbanden,
- implementering av nya telekrigssystem.

1.1.3 Status avseende förmåga till PSYOPS

Psyops är som företeelse inte något nytt, men utveckling och produktion av förband som bära av kompetens och förmåga inom området är för Försvarsmakten helt nytt. Under året har resurser för utveckling av ett psyops-förband tillförts. Förbandet kommer att utvecklas stegvis fram till år 2015. Initialt har en Psyops-tropp producerats, avsedd för stöd till Nordic Battlegroup. Målsättningen är att intill år 2011 beredskapssätta en pluton. Materielanskaffning har inletts genom utveckling och anskaffning av demonstratorer. Viss materielanskaffning har forcerats för behov i Nordic Battlegroup (bland annat rundradiosändare, ljudanläggning och tryckeri).

För den fortsatta utvecklingen av förbandet har personalen behov av kunskapsuppbyggnad inom psyops. Det är av stor vikt att personal ges möjlighet att i närtid genomföra utbildningar nationellt samt internationellt, och det är av särskild vikt att det ges möjligheter för att köpa adekvat utbildning av andra nationer.

Avseende metodik pågår en egen metodikutveckling då förbandet är under uppbyggnad. Kunskaper finns dock om civila metoder samt andra nationers metoder inom området. Vidare har en studie initierats med stöd av Försvarshögskolan (FHS).

1.1.4 Status avseende förmåga till CNO

Under året har IT-försvarsförbandet (ITF) fortsatt anskaffning av materiel samt rekrytering och kompetensutveckling av personal. Förbandets anläggning, som är en förutsättning för att utveckla full operativ förmåga, är försenad med ca. 9 mån och levereras först i slutet av andra kvartalet 2008. Detta innebär förseningar i kompetensuppbyggnad, främst beroende på utrymmesbrist i tillfälliga lokaler. Förbandet är operativt med begränsad förmåga 2008-01-01.

Det har under året inte genomförts några övningar med enbart CNO (*Computer Network Operations*), men förbandet har deltagit under övningen GSÖ 07. Egen metodik, jämte tekniskt stöd och kompetens är under utveckling och uppbyggnad. Vidare har erfarenheter och slutsatser från skarpa incidenter arbetats in i erfarenhetsbank avseende såväl lednings- som verkansutveckling för ITF.

1.1.5 Övningar och insatser 2007

De övningar med inslag av informationsoperationer som har genomförts under 2007 har samtliga tydligt pekat på vikten av att kunna genomföra informationsoperationer under operationer oavsett konfliktnivå. Det har också visat sig att Försvarsmakten idag saknar tydliga metoder och tillvägagångssätt för att simulera effekterna av genomförda informationsoperationer. Inom ramen för utvecklandet av ledningskrigssimulatorens skall detta dock fortsatt utvecklas.

Avseende informationsoperationer i samband med internationella insatser bör noteras att en informationsstrategi är en förutsättning för framgång i de olika insatser som Sverige deltar men också avgörande för att kunna genomföra informationsoperationer. I de internationella insatserna är det viktigt att tänka på att Sverige måste inordna sig i den större ramen satt av den nation eller organisation som har *lead*. Detta hindrar inte att svenska förband genomför egna informationsoperationer utifrån en svensk informationsstrategi.

Under 2007 har Försvarsmakten haft två befattningar inom informationsoperationsområdet vid *Multi-national Task Force Centre* i Kosovo i form av en *Press Information Officer* (PIO) och en stabsofficer Info Ops med psyops-profilering. Det har även bedrivits ett arbete för att understödja den marina insatsen i östra Medelhavet. Inom ramen för detta har ett antal EWCC-möten genomförts (*Electronic Warfare Coordination Cell*). Dessa möten har bland annat klarat ut rapport- och distributionsvägar för telekrigsdata mellan inblandade aktörer.

Det mest omfattande arbetet med informationsoperationer har bedrivits i samband med insatsen i Afghanistan. Här har befattningen som PIO, som tidigare varit den svenska styrkans enda bidrag, utökats och omfattar från och med det andra kvartalet två Info Ops-officerare med psyops-profilering. Sverige har också tilldelats en befattning i den tyska staben vid RC N (*Regional Command North*) vilken också tillsatts från och med rotationen under det andra kvartalet. Den styrka för telekrigsinsatser som våren 2006 inrättades med tre befattningar har successivt utökats till att omfatta 12 befattningar och även lätta telekrigssystem har tillförts efterhand.

1.2 Strategiska respektive taktiska transporter

Under 2007 har Försvarsmakten undertecknat ATARES TA (*Air Transport, Air to air Refueling and other Exchanges of Services Technical Arrangement*), vilket inom ramen för MCCE (*Movement Coordination Centre Europe*) ger möjlighet till poolning av gemensamma flygtransport- och lufttankningsresurser tillsammans med ett antal andra europeiska nationer. Vidare har de nationella resurserna omorganiserats för att rationalisera och effektivisera driften av transport- och specialflygenheterna. Dessutom har en modifiering av de taktiska transportflygplanen förberetts för att säkra driften av dessa fram till år 2030.

På mera detaljerad nivå har Försvarsmakten under 2007 genomfört följande verksamhet som har utvecklats, eller kommer att utvecklas, områdena strategiska respektive taktiska transporter:

- Organisering av NMCC (*National Movement Coordination Centre*), inom ramen för den logistiska enheten på den operativa staben.
- Genomfört transport av svensk ubåt från San Diego till Sverige.
- Genomfört transport av svensk korvett från Medelhavet till Sverige.
- Genomfört lastning av svensk specialförbandsutrustning på amerikansk C-17, AN-124 (inom ramen för SALIS (*Strategic Airlift Interim Solution*)) och fartyg.
- Utarbetat strategiska transportplaner för insatser i Sudan respektive Tchad samt med Nordic Battlegroup.
- Genomfört konceptutveckling av strategiska transporter.
- Genomfört konceptutveckling av interoperabel transportmateriel för landsvägstransporter inom Europa.
- Genomfört behovsanalys som bland annat resulterat i ett initiativ att samverka med USA avseende strategisk flygkapacitet.
- Utbildat personal i ADAMS (*the Allied Deployment and Movement System*) – ett planeringsverktyg för strategiska transporter.
- Representerat Sverige vid möten inom MMCE (*Movement Co-ordination Centre Europe*), NORDCAPS (*Nordic Coordinated Arrangement for Military Peace Support*) och SALCC (*Strategic Airlift Co-ordination Centre*).

1.3 Strid i bebyggelse

Majoriteten av Försvarsmaktens markförband skall kunna uppträda i urbaniserad miljö och förmågan har under 2007 vidmakthållits genom övningar både i Sverige och utomlands. Grundutbildningsförbanden har utbildats i och tränat strid i bebyggelse (SIB) upp till plutons och kompanis nivå. Grundkurs ”strid i bebyggelse” har genomförts, dels som en separat kurs och dels som en del av yrkesofficersprogrammet. Därutöver har tilläggskurs ”fältarbeten i bebyggelse” och lokala befälsutbildningar genomförts på anläggningar för strid i bebyggelse.

Anläggningar och utbildningsanordningar för strid i bebyggelse har tagits i bruk vid Skövde, Boden och Revinge (nivå 1). Videoregistreringsutrustning vid Kungsängen (nivå 2) har inte kunnat nyttjas fullt ut, eftersom den inte fyller målsättningarna. Vid Kvarn har rensningsbana

för skarp ammunition tagits i drift. Byggnationsstart av manöverdel för SIB-anläggningen i Kvarn till nivå 3 har fördröjts på grund av ekonomiska skäl, men planeras att starta under 2008.

Försvarsmaktens förmåga och kompetens att kunna uppträda i urbaniserad miljö har nu förutsättningar att öka på bredden till och med plutons nivå, men kräver fullföljande av nivå 3 för att nå måluppfyllnad för kompani inom ramen för bataljon. Denna förmåga kan nå tidigast år 2010, bland annat på grund av sänkning av ambitionen inför år 2008.

Sverige har deltagit i samarbetet med Nato inom ramen för *Partnership for Peace* för att skapa ett enhetligt reglemente för operationer i urban terräng vilket ska fullföljas under år 2008.

Metoder för underrättelseinhämtning och forcering av byggnader har under år 2007 utvecklats och kan implementeras med utbildning och anskaffning av kompanisatser när ekonomiska förutsättningar finns.

1.4 Strid i subarktisk miljö

Försvarsmaktens förmåga och kompetens att uppträda i subarktisk miljö bedöms sammantaget som oförändrad för 2007 jämfört med tidigare år. De olika förbandens förmåga och kompetens i detta avseende varierar. I stort sett har samtliga förband har en viss vinterförmåga, som har erhållits utifrån förbandens geografiska lokalisering. Denna förmåga har vid vissa förband utvecklas vidare genom ett deltagande vid övningar i norra Sverige eller vid deltagande i slutövning för *Nordic Battlegroup*. Endast de förband som utbildats i norra delen av Sverige kan dock sägas ha god förmåga att uppträda i subarktisk miljö, eftersom detta, kräver kontinuerlig utbildning och övning i det subarktiska området.

I syfte att tillgodose uppdragsgivarens inriktning har I 19 i Boden med Försvarsmaktens Vinterenhet i Arvidsjaur fått i uppdrag att utarbeta en plan för hur striden i subarktisk miljö skall utvecklas. Planen är färdigställd och inlämnad till Högkvarteret för fastställande. Planen avses att implementeras i Försvarsmaktens olika strategiska styrdokument under 2008. Förmågan till strid i subarktisk miljö ska upprätthållas inom hela Försvarsmakten.

Förutsättningen för att utveckla Försvarsmaktens förmåga att verka i subarktisk miljö har förbättrats genom att kursplaner inom krigsvetenskap subarktisk förmåga för yrkesofficersprogrammet är fastställda under 2007 och arbetet fortsätter med övriga delar inom officersutbildningen. Detta kommer att fortsätta höja kompetensen inom hela Försvarsmakten, förutsatt att rekryteringen till utbildningen bibehålls eller ökas, samt att ansvariga även genomför utbildningen i rätt miljö.

För att utveckla förbandens subarktiska förmåga fortsätter arbetet med att se över möjligheten till återkommande övningar i subarktisk miljö, med inriktning mot ett genomförande 2010.

Utöver detta fortsätter samarbetet med erfarenhetsutbyte med andra länder, och då främst med Norge och Finland, för att fortsätta studera möjligheter till samordning inom olika områden i den subarktiska förmågan.

1.5 Ledning och logistik för internationella insatser

1.5.1 Ledning

Under 2007 har Försvarsmakten med flera åtgärder utvecklat och förbättrat möjligheterna till ledning av internationella insatser. En sådan åtgärd är tillförsel av utökad bandbredd och tillgänglighet för fjärrsamband med satellit. I syfte att ge Nordic Battlegroup nödvändig förmåga har det förbandet också fått ett nytt Mobsat-system (ett satellitbaserat ledningssystem som är mobilt) samt en ny metod för yttäckande samband som kan användas i ett infrastrukturlöst insatsområde.

Åtgärder har också genomförts för att höja förmågan generellt för utlandsstyrkan. Bland annat har utlandsstyrkan tillförts ett uppdaterat stabsstödssystem (IS SWERAP Mission NBG) som idag är godkänt för nivån *EU Secret*. Vidare har även ett informationssystem tillförts utlandsstyrkan. Specifikt för det svenska bidraget i Afghanistan (*Provincial Reconstruction Team* i Mazar-i-Sharif) har en sambandsberedning genomförts för att säkerställa tillräckligt goda fjärrförbindelser för förbandet. Försvarsmakten har även varit drivande i frågan att förbättra informationsflödesprocessen mellan Sverige och NATO, vilket bedöms förbättra ledning och stöd av svenska insatser.

Under 2007 har Försvarsmakten blivit medlemmar i BICES⁷ och genom medlemskapet har Försvarsmakten kunnat utveckla ett antal områden till stöd för ledning av internationella insatser. BICES-samarbetet har indirekt medfört att Försvarsmakten numera har en ökad tillgång till exempelvis tidigare sekretessbelagd information såsom regelverk, programvaror mm., vilka i sin tur bl.a. kan användas vid utvecklingen av det kommande svenska ledningssystemet SWECCIS⁸ och IS UNDSÄK SWECCIS. Dessa indirekta effekter är på sikt positiva för utvecklingen av Försvarsmaktens ledningsförmåga.

Inom ISAF insatsen har Försvarsmakten även numera en ökad tillgång till NATO-systemet TACSAT, vilket är ett taktiskt och krypterat satellitbaserat system. Systemet medger säker kommunikation över långa avstånd och rörliga enheter kan kommunicera direkt med sid- och överordnade enheter och ledningsnivåer (till exempel att ett svenskt observationsteam kan kommunicera direkt med ISAF HQ).

1.5.2 Logistik

Under 2007 har Försvarsmakten avseende logistik för internationella insatser gjort följande:

- Genomfört operativ logistikplanering, inklusive internationell samverkan, avseende insatser i Sudan respektive Tchad.
- Utvecklat logistikkoncept och genomfört operativ logistikplanering avseende Nordic Battlegroup.

⁷ BICES – *Battlefield Information Collection and Exploitation Systems*

⁸ SWECCIS – *Swedish Command and Control Systems*

- Påbörjat arbete med att utarbeta förmåga till framskjuten logistikledning i samband med beredskapshöjning och att utarbeta förmåga till framskjuten logistikbas i samband med beredskapshöjning i område utan militär infrastruktur.
- Utarbetat underlag avseende logistikförmåga inom ramen för arbetet med försvarsmakts- och utvecklingsplaner.
- Kompetensutvecklat personal, bland annat inom Försvarsmaktens Logistik (FMLOG) för att öka förbandets förmåga till stöd av internationella insatser.

2 Nätverksbaserat försvar – NBF (RB p. 6)

2.1 Ledning och styrning

Försvarsmakten har under 2007 inlett Fas 3 i utvecklingen av Försvarsmaktens ledningssystem (FMLS). I enlighet med RB 07 fokuseras Fas 3 på att implementera resultaten från FMLS Fas 2 syftande till att ge största möjliga effektökning för insatsförbanden. Den samordningsfunktion, benämnd Integrerad Material Ledning (IML), som inrättats i samverkan mellan Försvarsmakten, Försvarets Materielverk och FOI beslutade i juni 2007 därför att initiera en myndighetsgemensam beredning för att samordnat skapa en utvecklings- och implementeringsplan i enlighet med resultaten från Fas 2 samt gällande operativa prioriteringar och tillgängliga resurser.

Beredningen är indelat i tre skeden: skede 1 som avslutades i oktober 2007, skede 2 som avslutades i december 2007 och skede 3 som skall slutredovisas senast i mars 2008. Tyngdpunkten under skede 1 har varit att tydliggöra Försvarsmaktens behovsbild utgående från operativa uppgifter och behovet av effektiv myndighetsledning. Tyngdpunkten under skede 2 har varit att utifrån Försvarsmaktens behov ta fram en samordnad produktionsplan. Tyngdpunkten under skede 3 är att färdigställa en myndighetsgemensam, samordnad 10-årig plan för utveckling och produktion i balans med framkomna förutsättningar i Försvarsmaktens avvägningsarbete samt lämna förslag på hur en samordnad och mer effektiv produktion inom området skall ledas. IML-beredningen avrapporteras till regeringen i särskild ordning.

2.2 Genomförd verksamhet 2007

Resultat från Fas 2 har använts vid utvecklingen av ledningssystemet för NBG 08. Detta ledningssystem har byggts upp generellt och modulärt genom att kommersiella produkter (COTS) har integrerats och satts ihop till en helhet. Systemets infrastruktur är byggd på ny teknik som provats under demonstrationerna i Fas 2. Mobil satellitkommunikation och nytt kortvågsradiosystem HF 2000 har i NBG 08 integrerats med IT-system till ett gemensamt system, godkänt för hantering av hemlig/secret information.

I uppdraget SWECCIS har Försvarsmakten påbörjat produktifieringen av resultaten avseende bl.a. *Service Oriented Architecture* (SOA) från NBF-utvecklingen. Uppdraget innefattar framtagningen av infrastrukturen som skall möjliggöra ett flexibelt, tjänsteorienterat och mo-

dulärt uppbyggt ledningssystem, gemensamt för hela Försvarmakten. Initialt är arbetet inriktat mot att möta behoven av ledningsstöd för Operativa Staben och dess underställda chefer. Upphandling planeras genomföras under 2008, efter beslut från regeringen, enligt gjord hemställan om anskaffning av SWECCIS. Produktionen av SWECCIS utgör även en grund för infrastrukturen för PRIO.

De internationella samarbetena inom området har fortsatt under året. Speciellt kan nämnas det internationellt utvecklings- och experimentsamarbete *Multi National Experiment* (MNE 5), det sk. Quick Win-samarbetet och arbetet inom de multinationella arbetsgrupperna för standardisering av nätverksbaserade ledningssystem.

Från och med maj 2007 pågår den femte iterationen av den multinationella experimentserien (MNE 5) med huvudsaklig målsättning att utforma metoder syftande till att förbättra det civil - militära samarbetet vid krishantering internationellt. Samarbetet leds av USA (*US Joint Forces Command, J9*) och övriga medlemmar är sedan våren 2007 Tyskland, Storbritannien, NATO, Australien, Kanada, Finland, Spanien, Danmark och Österrike. Dessutom deltar ytterligare fem länder och organisationer som observatörer. Under 2007 har fortsatt utveckling skett inom MNE 5 där *Comprehensive Approach* (krishantering med ökad multifunktionalitet, fler nationella maktmedel än rent militära samt samverkan med internationella organisationer m.m.) har varit tongivande. Det som skiljer MNE 5 från tidigare iterationer i experimentserien är ett större fokus på den civila sfären. Utveckling har även skett inom militär ledning och teknikstöd för både den civila och militära sfären. Försvarmakten har aktivt medverkat inom utvecklingsområdena EBAO (*Effects Based Approach to Operations*), EBA (*Effects Based Assessment*), EBP (*Effects Based Planning*), KD (*Knowledge Development*), MNISP (*Multi-national Strategic Planning*), CIP (*Cooperative Implementation Planning*) samt CIME (*Cooperative Implementation Management and Evaluation*).

Försvarmakten har även deltagit inom området MSA (*Maritime Situational Awareness*) i syfte att utvärdera implementeringen av ett multinationellt lednings-/informationssystem baserat på en tjänstebaserad arkitektur samt skapa förutsättningar för ett utökat samarbete med NATO.

Under året har samarbete med Regeringskansliet/FÖ utökats och inom områdena MNISP, CIP samt CIME planeras nu aktivt deltagande, dock i begränsad omfattning, av RK/FÖ. Under året har erfarenheter från utvecklingen av EBAO inom MNE överförts till insatsorganisationen bl.a. i form av utbildning avseende Red/Green-teaming för FHQ personal.

Erfarenheter från MNE-arbetet inom *Comprehensive Approach* har även använts för att informera RK/FÖ vad det gäller strategisk planering och styrning av NBG 08.

Samarbetsprojektet mellan Sverige och NATO (*NC3 Board*), Quick Win, syftar till att demonstrera flexibiliteten med en tjänstebaserad informationsstruktur och interoperabiliteten mellan det svenska NBF-konceptet och ”*NATO Network Enabling Capability* (NNEC)” koncept. För att påvisa konceptets giltighet för alla myndigheter inom området krishantering, är

deltagande från KBM och "Lindholmens Science Park" inplanerade. Projektet syftar till att under hösten 2008 genomföra en förevisning av ett krishanteringsscenario där informationssystem från NATO, Försvarmakten och civila myndigheter är integrerade enligt SOA-konceptet och utbyter information till stöd för en gemensam förbättrad lägesuppfattning.

Arbetet med Försvarmaktens Arkitektur (Försvarmakten A) och Arkitekturramverk (Försvarmakten AR) har fortsatt under 2007. Bland annat genom att svenskt kunnande, när det gäller en tjänsteorienterad arkitektur (SOA) inarbetats i NATO arkitekturramverk version 3 (NAF v3) och motsvarande från Storbritannien (UK MOD och MODAF). Försvarmakten avser tillämpa MODAF nationellt, i syfte att erhålla interoperabilitet i arkitekturbeskrivningar, vilket är en förutsättning för att bl.a. få en struktur i målsättningsarbetet som medger behovsammansättning av modulära förband. Sverige lyfts ofta fram som ett föregångsland i dessa sammanhang och de svenska bidragen har rönt stor uppskattning.

Försvarmakten har även deltagit i arbetet med NATO Regelverk för Informationsinteroperabilitet version 1.0 NISP (*NATO Interoperability Standards Profile*). I detta arbete har svenskt kunnande när det gäller en tjänsteorienterad arkitektur (SOA) och designregelverket från Fas 2 inarbetats. Arbetet har genomförts i nära samarbete med USA inom ramen för *NATO Open System Working Group* (NOSWG).

Arbetet med att fastställa internationella industristandarder för nätverksbaserade system inom industrisammanslutningen *Network Centric Operations Industrial Consortium* (NCOIC) har under året fortsatt. NCOIC består av några av de största militära och civila företagen i världen och har till syfte att etablera öppna industristandarder inom området. FMV har i samråd med Försvarmakten medgett att resultat från Fas 2 får användas i detta arbete. De svenska resultaten har fått stor acceptans varigenom Sverige och den svenska industrin (SAAB och Ericsson) fått en bra position i den internationella utvecklingen.

Försvarmakten har tillsammans med KBM gett ut Gula Boken innehållande regelverk och arkitektur byggd på resultaten från Fas 2. Detta har genomförts som ett led i utlovad resultatöverföring till andra myndigheter. Försvarmakten vill på detta sätt bidra till en utveckling som möjliggör att samverkan mellan myndigheter förbättras vid katastrofer, kriser och konflikter. Om myndigheter och organisationer tillämpar bokens regelverk och arkitektur vid utvecklingen av olika ledningssystem förbättras förutsättningarna för att åstadkomma en gemensam lägesbild som underlag för koordinerat beslutsfattande. Med gemensam lägesbild och ensade kommunikationsgränssnitt skapas förutsättningar även nationellt för ett mer helhetsbaserat civil-militärt effekttänkande.

Utvecklingen av Försvarmaktens utvecklingscentrum i Enköping har fortsatt, som en anläggning där Försvarmakten, FMV, industrin m.fl. kan utveckla och verifiera fastställda systemlösningar i en gemensam teknisk plattform. Under 2007 har bland annat arbete påbörjats för iordningställande av ny anläggningsdel för IT-försvarsförband (ITF). Anläggningen har vidare under 2007 använts bland annat för MNE 5, utveckling av ledningssystemet för NBG 08, experimentövningar och teknisk utveckling inom Fas 3.

Försvarsmakten inrättade under året en enhet för att bland annat omhänderta resultat och kompetens från metodutvecklingsarbetet i Fas 2. Enheten, som benämndes Försvarsmakten LedR UtvC, har deltagit i MNE 5 arbetet och bland annat genomfört två internationella Workshopar inom *Effects Based Planning* (EBP) och *Knowledge Support* (KS), med ett 40-tal internationella deltagare vid utvecklingsanläggningen i Enköping. Under hösten har förberedelser genomförts för att bredda verksamheten till att omfatta konceptutveckling för hela Försvarsmakten. För att förtydliga kopplingen till det samlade utvecklingsansvaret inom verksamhetsgren 3 (Utveckling) inrättades Försvarsmaktens konceptutvecklingsenhet (FMKE) 1 januari 2008, med organisatorisk flyttning från Ledningsregementet till HKV, varvid LedR UtvC avvecklades.

Försvarsmakten har fortsatt att beakta de humanrelaterade frågeställningarna, efter att Fas 2 avslutats. Bland annat har utbildningar genomförts syftande till att delge resultaten efter FAS 2 och för att skapa utvecklingskompetens för Försvarsmaktens fortsatta utveckling och fullfölja det internationella samarbetet inom NBF-området. Vidare har kompetensmatchning (Match-IT) utvecklats och driftsatts för att stödja värnpliktshantering och för en kompetensinventering av hela Försvarsmakten personal under 2008. Samverkan med försvarsmaktsnära civila myndigheter har fortsatt inom området.

Försvarsmakten har inom ramen för CIO Strategi och inriktning under 2007 etablerat en arbetsmetod och ett antal arbetsgrupper, en beredningsgrupp samt en beslutande grupp (*Change Control Board* - CCB) för att snabbare och tydligare kunna besluta om gemensamma inriktningar och regler inom området. Ett första inriktningspaket har tagits fram under hösten 2007 för Försvarsmakten (Beslut om införande planeras feb-08), som bygger på de viktiga grundläggande förutsättningarna för gemensam nätverksbaserad informationshantering som togs fram under Fas 2.

3 Internationell övningsverksamhet (RB p. 7)

Verksamheten återrapporteras som underbilaga 4.1 till bilagan 4 Internationell verksamhet.

4 Samarbete med andra nationer (RB p. 9)

4.1 Frivilligorganisationernas verksamhet i Ryssland och Ukraina

4.1.1 Genomförd verksamhet

Verksamheten i Ryssland har genomförts i viss omfattning medan verksamheten i Ukraina fortfarande är i en uppbyggnadsfas.

FVRF har haft i uppdrag att samordna verksamhet för en organisation i Ukraina. I detta har även FFK, FMCK och SFF deltagit. Samarbetet har inneburit besök av personer från Ukraina för information om frivillig försvarsverksamhet och att dessa personer också givits möjlighet att följa utbildning hos de olika organisationerna.

FSR har haft i uppdrag att utveckla en verksamhet riktad mot Ryssland. Under året har inledande kontakter tagits vilket inte lett till något konkret. Planerad resa fick i ett sent skede ställas in.

FPF har haft i uppdrag att genomföra utbildning av de ryska soldatmödrarna i krisstöd i samverkan med SKBR.

SVK RF har haft i uppdrag att fortsätta stödja uppbyggnaden av en motsvarighet till sjövärnskåren i Kaliningrad och att utveckla samarbetet med Ukraina och Ryssland.

SBK har haft i uppdrag att genomföra instruktörsutbildning och ungdomsläger för elever från Ukraina och Ryssland.

SKBR har haft ett demokratiuppdrag i samverkan med FPF riktat mot de ryska soldatmödrarna.

För FRO och SLK liksom för FFK har reglering av över-/underförbrukning under år 2006 skett under 2007.

4.1.2 Resultat av genomförd internationell verksamhet

Genomförd verksamhet i Ukraina och Ryssland har bidragit till utveckling av föreningsverksamhet och demokrati i dessa länder. I vissa fall har det även bildats föreningar byggda efter demokratiskt mönster hämtat från Sverige. Därutöver har organisationerna bidragit med kompetensuppbyggnad hos mottagarna. Detta gäller såväl kompetens inom sakområdet som genom vårt sätt att lära.

Den genomförda utbildningen har skett både i Ryssland och vid kurser i Sverige som har varit av hög kvalitet och som uppskattats av mottagarna. Den har uppfattats av eleverna som mycket betydelsefull för deras fortsatta verksamhet i respektive hemland. Utbildningen har bl.a. innehållit utbildning i föreningsverksamhet, motorfordonstjänst, hundtjänst, flygbastjänst och

personaltjänst/krisstöd. Vidare har ungdomsutbyte skett, vilket är mycket uppskattat både i Ukraina och i Ryssland.

4.1.3 Utgifter

Redovisning av anslag 6:1, anslagspost 1, villkor 10.

Högst 2 100 000 kr får efter rekvisition betalas ut till frivilliga försvarsorganisationer för deras stödande verksamhet i Ukraina och Ryssland.

Summa medel för verksamhet i Ukraina och Ryssland **2 100 000 kr**

Utbetalat till frivilliga försvarsorganisationer 1 263 726 kr

Utbetalningarna fördelar sig på organisationerna enligt tabellen.

Organisation	Utbetalat	Bal över-/under	Förbrukade	Över-/underskott
FVRF	472 545		458 434	14 111
FFK	25 000	-25 000		0
FRO	-75 000	76 524		1 524
FSR	6 181		6 181	0
FPF	225 000	16 847	247 466	-5 619
SLK	-40 000	41 998		1 998
SVK RF	210 000	19 030	276 000	-46 970
SBK	240 000	32 583	210 481	62 102
SKBR	200 000	-19 085	145 289	35 626
Reserv/Ej utb	836 274			
Summa	2 100 000	142 897	1 343 851	62 772

4.2 Säkerhetssektorreformen (SSR)

4.2.1 Allmänt

Försvarsmakten har under 2007 genomfört insatser avseende säkerhetssektorreform (SSR) i Afghanistan, Bosnien-Hercegovina, Kosovo, Serbien och Ukraina. Verksamheten har belastat anslaget 6:1 Förbandsverksamhet och beredskap mm., anslagspost 1 i Försvarsmaktens regleringsbrev för 2007 och uppgått till 4 142 750 kronor.

4.2.2 Afghanistan

Försvarsmakten blev under 2008 anvisad av regeringen att genomföra riktad insats i Afghanistan som stöd till landets säkerhetssektor. Avsatta medel för genomförandet av uppdraget maximerades till 3 150 000 kronor.

Insatsen pågick mellan juli och december 2007 och bestod av två officerare vilket var ett underskridande avseende såväl antal som nivå då bidraget var planerat till att utgöras av tre officerare på en högre nivå.

I Kabul har de två officerarna varit underställda Combined Security and Transformation Command – Afghanistan, Task Force Phoenix, Training Assistant Group (CSTC-A/TF PHOENIX/TAG; ingående i USCENT COM) och den tjänsterelaterade verksamhet skett vid Kabul Military Training Center träningscamp i Kabul. Den svenska personalen har i huvudsak ägnat sig åt grundläggande militär utbildning av enheter knutna till Afghan National Army. Personalen har löst förelagda uppgifter på ett professionellt sätt och genom det rönt mycket stor uppskattning för sitt arbete av ledningen för CSTC-A/TF PHOENIX/TAG.

Lönekostnaderna för insatsen uppgick till drygt en miljon kronor och redovisas mot anslaget 6.1.1. Utöver detta har kostnader för boende, resor, mat mm upparbetats till en uppskattad kostnad av ytterligare en miljon kronor som av praktiska skäl inte har särskilts från ordinarie verksamhet inom ISAF och därför redovisas mot anslag 6.1.2.

4.2.3 Bosnien-Hercegovina

Sverige har under 2007 stött United Nations Development Programme, Small Arms Control and Reduction Project in Bosnia and Hercegovina (UNDP SACBIH) med ett bidrag på 800 000 SEK i enlighet med regeringsbeslut Fö2007/297/SI, 2007-11-08. Det svenska stödet avser den del av programmet som syftar till att skapa institutionell kapacitet för vapenkontroll och förstöring av överskottsvapen. Stödet är samnordiskt då det kompletteras av Danmark med 50 000 USD.

4.2.4 Kosovo

Försvarsmakten uppdrogs under 2007 av regeringen (Fö2007/297/SI) att stödja uppbyggnaden av säkerhetssektorn i Kosovo. Den svenska insatsen skulle främst fokusera på att stödja utvecklingen av en professionell och kostnadseffektiv försvarsstyrka, Kosovo Security Force (KSF) som leds av ett demokratiskt styrt försvarsdepartement. Därutöver betonades behovet av att stärka en provinsiell/nationell krishantering och informationshantering inom såväl regeringskansli och mellan departement som olika myndigheter. Avsatta medel för genomförandet av uppdraget maximerades till 1 700 000 kronor, vara högst 600 000 kronor under 2007.

Avsikten var att verksamheten skulle påbörjas i september 2007 och bedrivas längst till september 2008. Projektet kom dock att försenas och inleddes inte förrän i december 2007. En officer (nivå tre) till UNMIK med placering vid Office of the Kosovo Security Council Co-ordinator samt en officer (nivå tre) till UNDP med placering vid Provisional Institutions of Self-government Office of Public Issues (som kommer att bli sekretariatet till Kosovo Security Council) är nu på plats. Respektive tjänstgöring har inriktningen att fortsätta minst fram till sista september 2008.

Med anledning av förseningen i förberedelse- samt bemanningsarbetet finns ännu inga specifika resultat eller slutsatser att redovisa. Bedömningen är dock att stödet till säkerhetssektorreform i Kosovo kan lämnas i enlighet med regeringens avsikt. Under 2007 har inga kostnader för SSR Kosovo redovisats mot anslaget 6.1.1. Av praktiska skäl har verksamheten istället redovisats mot ordinarie verksamhet inom KFOR under anslag 6.1.2. Kostnaden bedöms till 350 - 400 000 kronor.

4.2.5 *Serbien*

Inom ramen för nordiska initiativet på västra Balkan anordnade Försvarmakten ett seminarium i personalhanteringsfrågor på försvarsdepartementet i Belgrad den 10-12 december 2007. Ämnesvalet för seminariet grundades på de önskingar som artikulerats av den serbiska sidan vid en fact-finding resa till Belgrad tidigare under hösten. Det bestående intrycket från seminariet är det stora serbiska intresset av de svenska erfarenheterna på området samt av att utveckla samarbetet med Sverige. Kostnaden för fact-finding resan och seminariet uppgick till 61 150 kronor. Försvarmakten fick under hösten även ett uppdrag (Fö2007/297/SI) från regeringen att stödja International and Security Affairs Centre (ISAC) i Belgrad med ett bidrag om 130 000 kronor för utbildning i säkerhetssektorreform. Detta har inte kunnat genomföras av tekniska skäl hos mottagarsidan. Försvarmakten avser genomföra transaktionen under 2008.

4.2.6 *Ukraina*

Sverige är genom det sk Nordisk-baltiska initiativet avseende säkerhetssektorreform verksam i Ukraina. Försvarmakten har varit aktiv i initiativet sedan hösten 2006 och även om den politiska situationen i Ukraina understundom har försvårat möjligheterna att bedriva ett kontinuerligt arbete bedöms initiativet som positivt och samarbetet med våra nordiska och baltiska grannar som dynamiskt. I samband med att Försvarmakten fick uppgiften att vara svensk genomförande part inleddes ett samarbete med Försvårshögskolan. Detta samarbete har avslutats under året.

Inom ramen för Nato-Ukraine Professional Development Programme (NUPDP) sker en kunskapsöverföring till det ukrainska försvarsdepartementet på en rad områden. Sverige, representerat av Försvarmakten, deltar i de arbetsgrupper som ägnar sig åt CIMIC, juridiska frågor och demokratifrågor. Sverige leder arbetet avseende CIMIC, i en grupp där Finland ingår. Projektet syftar till att stödja ukrainska försvarsdepartementet i dess utvecklande av en CIMIC-policy. Efter konsultationer med det ukrainska försvarsdepartementet under hösten 2006 utarbetades i början av 2007 en projektplan. Den bestod av tre komponenter, ett högnivåseminarium i Kiev för att inleda samarbetet, tre besök av svenska och finska experter samt tre platser för ukrainska officerare på Swedints kurs i Civil-Military Relations (CMR).

Genomförandet av planen har försenats då Försvarmakten med anledning av den politiska situationen i Ukraina valde att avvakta till dess att den klarnat. Högnivåseminariet ägde därför inte rum under våren som ursprungligen tänkt utan i slutet november. Detta hade till följd att endast ett av de tre expertmötena kunde genomföras. Både högnivåseminariet och expertmötet

avlöpte väl. Expertbesöket gav vid handen att det fortsatta ukrainska intresset främst är på en övergripande nivå vilket Försvarmakten använder som ingångsvärde för 2008 års verksamhet. Under veckorna 49 och 50 deltog tre ukrainska officerare i kursen i CMR på Swedint, enligt plan. Den slutsats som Försvarmakten drar av årets verksamhet är därför vikten av flexibilitet avseende genomförande av projekt och av att välja rätt tidpunkt för att säkerställa mottaglighet hos målgruppen.

I den juridiska gruppen, som leds av Norge, har kunskapsöverföringen kretsat kring Nato/PfP SOFA och Host Nation Support (HNS). Under året har ett koordineringsmöte genomförts i Oslo och två expertmöten i Kiev. Sverige deltog vid mötet i Oslo samt vid det ena av expertmötena, detta då Försvärshögskolan inte lyckats att hitta en expert till det andra.

Danmark, som leder demokratigruppen, har under året inte tagit initiativet till att inleda arbetet och således har ingen verksamhet förekommit.

För att genomföra insatsen tilldelades Försvarmakten 850 000 kronor (Fö2007/2546/SI). Av dessa har 351 600 kronor upparbetats. Den enskilt största utgiftsposten på ungefär 200 000 kronor utgörs av FHS medverkan. Utöver detta understödde Försvarmakten det Nato-program som Nordisk-baltiska initiativet sorterar under med 200 000 kronor i enlighet med regeringsbeslut Fö2007/2880/SI.

Sverige och de övriga nordiska och baltiska länderna har under 2007 genom NORDCAPS understött Multinational Staff Officers Centre (MSOC) vid den ukrainska försvarshögskolan med en svensk instruktör. Ukraina har varit mycket nöjd med instruktören och bett att uppdraget ska förlängas. Satsningen har kostat 200 000 kronor.

5 Exportstöd (RB p. 10)

5.1 Avgränsning

Försvarmaktens stöd till i Sverige verksam försvarsindustri föreskrivs i 4 § p. 6 förordning (2000:555) med instruktion för Försvarmakten. Där sägs att Försvarmakten skall stödja svensk försvarsindustri genom exportfrämjande verksamhet inom ramen för gällande riktlinjer för svensk krigsmaterielexport. Exportstöd avgränsas till att avse dels det stöd som syftar till att i Sverige verksam försvarsindustri skall vinna exportorder (exportstöd), dels det stöd som lämnas i anledning av att sådant stöd lämnas (exportåtagande). Åtterrapporeringen till regeringen skall avse båda dessa områden.

5.2 Organisation

Försvarmakten lämnar exportstöd på initiativ av industrin och efter rekommendation i någon av de av Regeringskansliet ledda Koordinerings- och referensgrupperna (KRG). Dessa har, med anledning av omstruktureringar inom industrin, omformats och givits en tydligare företagsanknytning. Inom "KRG Saab/Luft" avhandlas såväl JAS 39 Gripen som Erieye och Sa-

abs övriga radarsystem. ”KRG Saab/Mark Marin” behandlar Saabs övriga affärsområden, ”KRG Hägglunds och Bofors” är efter förändringarna i ägarstrukturen benämningen på den sammanslagna gruppen. ”KRG Kockums/Docksta” omfattar som tidigare båda varvsrörelserna. Härutöver förs under UD:s ledning särskilda diskussioner enbart mellan myndigheterna.

I Försvarsmakten leds och administreras exportfrämjande åtgärder av Produktionsledningen i Högkvarteret. Verksamheten samordnas regelbundet inom Högkvarteret och med FMV.

Försvarsmakten strävar efter att samordna exportstödsåtgärder med redan planerad verksamhet. De önskemål som inte kan tillgodoses på detta sätt utförs genom tilläggsuppdrag till förband, skolor eller centrum.

5.3 Resurser

Försvarsmaktens resurs för exportstöd utgörs av personalens kompetens samt efterfrågad materiel och är ett merutnyttjande av befintliga resurser. För exportåtaganden har sedan tidigare vissa resurser reserverats. Ledning och koordinering av främjandet sker inom Högkvarterets Produktionslednings Materielavdelnings Internationella materielsamarbetssektion där en heltidstjänst finns för administration av exportfrämjande.

Den policy som tillämpas för fördelning av kostnader i samband med exportstöd är att Försvarsmakten står för engagerad personals grundlön medan industrin står för merkostnader (resor, traktamenten, ev. övertid m.m.) som kan uppstå beroende på var i världen industrin önskar få stöd. Försvarsmaktens möjligheter att följa upp den mängd arbetstid som nyttjats för exportstöd är fortfarande begränsade.

Exportåtaganden enligt de avtal som Sverige i förekommande fall sluter med andra länder regleras i Försvarsmakten inom VU-processen och följs upp i likhet med övrig förbandsproduktion. Exportåtaganden är intäktsfinansierad verksamhet med varierande grad av kostnadsäckning beroende på vilka beslut regeringen fattat.

5.4 Verksamhet

5.4.1 Allmänt

Ett stort antal möten har genomförts på Förvarsdepartementet för styrning och koordinering av exportfrämjandet. Detta har skett genom Koordinerings- och referensgruppsmöten, KRG (18 st.) men även genom ad hoc- och undergruppsmöten, bl.a. för JAS Rumänien/Bulgarien/Kroatien, JAS Norge/Danmark, JAS Thailand och Stridsfordon Grekland Vidare har det vid Produktionsledningen genomförts exportstödsmöten Mark, Sjö resp. Luft, (totalt 15 möten), där samordning sker av Försvarsmaktens och FMV:s agerande för att kunna ge en enhetlig myndighetsuppfattning. I dessa möten har bl.a. inspektörerna för armén, marinen resp. flygvapnet, Produktionsledningens sakavdelningar samt FMV F&E samt resp. AK deltagit.

Det mest konkreta resultatet av exportstödsansträngningarna under året var försäljning av NLaw till Finland, RBS 15 till Polen samt att ett Gripenavtal med Thailand paraferades.

Exportåtagandena omfattade under året JAS för Ungern, Tjeckien, Sydafrika och ETPS (Empire Test Pilot School) samt ubåtssamarbetet Northern Light med Singapore.

Nedan redovisas de större insatserna uppdelade på exportstöd respektive exportåtaganden.

5.4.2 *Exportstöd*

5.4.2.1 Saab AB

Under året har ett omfattande stöd lämnats till de olika JAS-kampanjerna. Ett stort antal besök, briefingar och demonstrationer har genomförts inom och utanför Sverige i syfte att stödja Gripenprojektet i Thailand, Norge, Danmark, Schweiz, Indien, Kroatien, Bulgarien och Rumänien. Arbetet med offertunderlagsframtagning inför en ev. försäljning av JAS till Indien har inletts. Ansträngningarna gentemot Thailand har resulterat i ett i december paraferat avtal om försäljning av sex st. JAS 39 samt ett radarspaningsflygplan varför exportstödet övergår i ett exportåtagande i och med att båda ländernas regeringar godkänt avtalet. Förhandlingarna har letts av FMV med stöd av Försvarsmakten:s staber, skolor och förband. Försvarsmakten har dock, av resursskäl, tvingats avslå vissa hemställan, bl.a. om deltagande i flyguppvisningar samt vissa film- och fotoflygningar i Sverige. De ökande önskemålen om exportstöd i kombination med Försvarsmaktens krympande resurser accentuerar behovet av företagets prioriteringar.

Under året har ett omfattande stöd till Saab också genomförts avseende bl.a. radarsystemen Erieye, Arthur och Giraffe, robotsystemen RB 15, RB 23 och RB 70 samt STRI C m.fl. strids- och elledningssystem. Ett antal besök och demonstrationer för ett flertal nationer har genomförts på staber, skolor och förband samt utomlands. Intresset från Danmark, Finland, Polen, USA, Storbritannien, Thailand, Malaysia, Vietnam, Indonesien, Sydafrika, UAE, Pakistan, Brasilien och Saudi Arabien har varit fortsatt stort.

5.4.2.2 BAE Systems

En stor demonstration av artillerisystemet Archer genomfördes under hösten. Inbjudningar sändes av Arméinspektören ut till Norge, Danmark, Australien, Malaysia, Indien Canada, Tjeckien, Estland, Lettland och Litauen. Den föregicks av förberedelser, inkl. skjutning med BONUS-granater, som även de nyttjades i exportstödssyfte.

Det viktigaste resultatet är det norska intresset som övergår i ett materielsamarbete inte bara avseende Archer utan även kringsystems som norska Protector och ledningssystem.

Försvarsmakten har under året även stött Bofors med personal för kompletterande skjutprov med dragna 155 mm kaliber 52 haubitsar i Indien.

En större satsning på export av Strf 90 till Grekland, koordinerad av regeringskansliet, omfattade bl.a. ett erbjudande att som en interimslösning leasa ut ett 50-tal svenska Strf 90. Det

grekiska intresset avtog successivt under året. Under hösten stöttade Försvarmakten tillsammans med FMV en förevisning i USA av SEP 8x8.

5.4.2.3 Kockums AB

En korvett ur Visbyklassen deltog för första gången vid försvarsmaterielutställningen DSE i London. Intresset var mycket omfattande och såväl Kockums, Saab som Bofors var mycket positiva.

5.4.3 Exportåtaganden

Samarbetet kring JAS 39 Gripen med Tjeckien och Ungern har fortsatt i enlighet med de överenskommelser som tecknats på regeringsnivå har under 2007 inneburit att fem ungerska piloter har utbildats, främst vid F 7. Härutöver har 15 personer haft sin huvudsakliga verksamhet vid detachementet i Ungern. Tio sydafrikanska tekniker har utbildats i enlighet med de avtal som träffats med Saab. Ubåtssamarbetet med Singapore omfattar utbildning av operatörer och tekniker.

6 Grundorganisation m.m. (RB p. 16)

6.1 Vidtagna åtgärder

6.1.1 Försvarsmedicincentrum

Organisationsenheten Flygmedicincentrum avvecklades 31 december 2006 varvid verksamheten den 1 januari 2007 inordnades i Försvarets sjukvårdscentrum. Försvarets sjukvårdscentrum bytte vid samma tidpunkt namn till Försvarsmedicincentrum.

6.1.2 Ledningsregementet och Trängregementet

Upplands regemente har under 2007 utvecklats till ett försvarsmaktsgemensamt ledningsregemente och den 1 januari 2007 bytte regementet namn till Ledningsregementet. Göta trängregemente har under 2007 utvecklats till ett försvarsmaktsgemensamt trängregemente och den 1 januari 2007 bytte regementet namn till Trängregementet. Härvid har Underhållskolan i Halmstad vid samma tidpunkt underställts Chefen för Trängregementet och under året omlokaliseras till Trängregementet i Skövde. Beträffande Intendentursektionen vid Sjöstridsskolan lyder den från den 1 januari 2007 under Chefen för Trängregementet avseende fackmässig inriktning av intendenturutbildningen. Beslut om en eventuell omlokalisering av sektionen till Skövde fattas efter utvärdering av produktionen under 2007.

6.1.3 Samverkan med länsstyrelser, kommuner, landsting och andra samhällsorgan

6.1.3.1 Bakgrund till Försvarmaktens organisation för samverkan på regional och lokal nivå
Regeringen föreslog i proposition 2004/05:160, Avveckling av militärdistriktsorganisationen, bland annat att militärdistriktsorganisationen skulle avvecklas genom att de tre kvarvarande

militärdistriktsstaberna skulle läggas ned den 31 december 2005 eller vid en senare tidpunkt enligt regeringens bestämmande.

Försvarsmakten föreslog i framställan till regeringen den 7 mars 2005 att militärdistriktsstaberna i Göteborg, Strängnäs och Boden skulle avvecklas och att det inom Försvarsmaktens högkvarter skulle inrättas fyra ledningsgrupper för säkerhetstjänst och samverkan. Regeringens inriktning var dock att ledningsgrupper inte skulle upprättas och därmed skulle Försvarsmakten inte inrätta någon ny regional ledningsnivå. Regeringens inriktning var även att det i det framtida insatsförsvaret och den beslutade insatsorganisationen inte längre fanns krav på eller behov av regional eller territoriell ledning som motiverade en särskild ledningsorganisation. Med militärdistriktsstabernas nedläggning gavs Högkvarteret ett tydligare ansvar för planering och ledning av alla slag av insatser. Det förelåg dock fortsatt ett behov av att de uppgifter militärdistriktsstaberna hade haft vad avser samverkan med länsstyrelser, kommuner, landsting och andra samhällsorgan kunde lösas. Regeringen ansåg vidare att den säkerhetstjänst som bedrivits inom ramen för militärdistriktsorganisationen till stor del rörde Försvarsmaktens interna verksamhet. Formerna för denna, inklusive lokalisering, borde därför beslutas av Försvarsmakten.

Riksdagen fattade beslut i enlighet med regeringens proposition och organisationsförändringen med fyra regionalt grupperade Säkerhets- och Samverkanssektioner i Malmö (Revinge), Göteborg, Stockholm och Boden trädde i kraft den 1 januari 2006.

Säkerhets- och samverkanssektionernas uppgifter är främst att tillvarata Försvarsmaktens behov av regional säkerhetstjänst samt att vidmakthålla och utveckla civil-militär samverkan för att skapa förutsättningar för militära insatser på regional och lokal nivå. Utvecklingen av säkerhets- och samverkanssektionerna har under 2007 i ett civil-militärt samverkansperspektiv varit negativ. Personalreduceringar har genomförts vad avser samverkanspersonal.

6.1.3.2 Samverkan med berörda utifrån Försvarsmaktens krisfallsplanering

Försvarsmakten har utarbetat en operationsplan för åtgärder vid stort skadeutfall i utlandsstyrkan. Försvarsmakten har även bjudit in berörda myndigheter att delta i spel och validering av operationsplanen (Operationsplan LINDA). Deltagandet har från de civila myndigheterna upplevts som positivt.

6.1.3.3 Samverkan, ledning och resursutnyttjande vid stöd till samhället

6.1.3.3.1 Samverkan vid förberedelser för Försvarens stöd till samhället

Kontakter med regeringskansliet och myndighetssamverkan på central nivå sker genom Högkvarterets insatsledning. Utvecklingen har under året varit särskilt positiv vad avser samverkan med Krisberedskapsmyndigheten (KBM). I samarbete med Krisberedskapsmyndigheten har en översyn av möjligheterna att skapa överenskommelser om Försvarens verksamhet enligt förordningen (2006:942) om krisberedskap och höjd beredskap påbörjats. Syftet är att skapa robustare förutsättningar för fredstida krishantering.

Som stöd till regionala och lokala myndigheter och organisationer har Försvarens utarbetat "Försvarens plan för stöd till samhället." Planen har sänts ut till regionala och lokala myndigheter och räddningstjänstorganisationer samt även till vissa centrala myndigheter. Planen ger vägledning till myndigheter och organisationer för hur och på vilket sätt kontakterna med Försvarens skall tas.

Regional- och lokal civil – militär samverkan genomförs av högkvarterets Säkerhets- och samverkanssektioner. För att kunna genomföra förberedande planering och samverkan har de fyra Säkerhets- och samverkanssektionerna givits geografiska intresseområden enligt nedan:

Säkerhets- och samverkanssektion Boden: Jämtlands-, Norrbottens-, Västerbottens-, och Västernorrlands län.

Säkerhets- och samverkanssektion Stockholm: Dalarnas-, Gotlands-, Gävleborgs-, Stockholms-, Sörmlands-, Uppsala-, Västmanlands-, Östergötlands län.

Säkerhets- och samverkanssektion Göteborg: Hallands-, Värmlands-, Västra Götalands-, och Örebro län.

Säkerhets- och samverkanssektion Malmö: Blekinge-, Jönköpings-, Kalmar-, Kronobergs-, och Skåne län.

Verksamheten vid Säkerhets- och samverkanssektionerna i Malmö, Göteborg och Boden har under 2007 i huvudsak kunnat vidmakthålla inarbetade kontaktnät och genomföra erforderlig samverkan med de regionala myndigheterna trots omorganisation och reducering av samverkanspersonal. Resurserna har inte medgivit att, av kommuner önskad samverkan, kunnat genomföras utom i enstaka fall.

Vid Säkerhets- och samverkanssektionen i Stockholm har inte erforderliga kontaktnät kunnat vidmakthållas. Sektionen har efter omorganisation reducerats med i huvudsak samtliga samverkansbefäl varför endast begränsad samverkan har kunnat genomföras under andra halvåret 2007. Prioritering av verksamheten har medfört att kontaktnäten med begränsningar har kunnat vidmakthållas i Stockholms- och Uppsala län. Förmågan att leva upp till målen i resterande sex län bedöms fortsättningsvis som starkt begränsad. Under året har stöd till Statens Jordbruksverk (SJV) och länsstyrelser lämnats vid utveckling av och rekognosering för SJV opera-

tiva ledningscentraler i händelse av en omfattande epizooti. För utveckling av samverkan på lokal nivå saknar Försvarsmakten erforderliga resurser.

6.1.3.3.2 Samverkan vid insats

Chefen för arméns taktiska stab mottar hemställan om stöd från regionala och lokala myndigheter och organisationer vad avser markarenan. Vid mindre insatser kan besluten fattas direkt av chefen för arméns taktiska stab.

Försvarsmakten avdelar resurser och militär insatschef (MIC) vid insatser enligt Lagen (2003:778) och Förordning (2003:789) om skydd mot olyckor och Lagen (2206:343), Förordningen (2006:344) om Försvarsmaktens stöd till polisen vid terroristbekämpning samt stöd till statliga myndigheter, kommuner, landsting och enskilda enligt Förordningen om Försvarsmaktens stöd till civil verksamhet (2002:375).

Militär insatschef (MIC) ur insatt förband samverkar härvid direkt med civil insatsledare (t.ex. räddningsledare, polisinsatschef eller motsv.). Den militära stödinsatsen leds normalt av den förbandschef som avdelar resurserna. Vid större insatser kan ledning ske genom att en särskild insatsledning avdelas. Samverkansbefäl ur respektive Säkerhets- och samverkanssektion kan då bland annat ställas till den insatsledande chefens förfogande för att tillgodose dennes behov av samverkan. Försvarsmaktens strävan är att i hög omfattning utnyttja hemvärnsförband för stödinsatser. Hemvärnsförbanden är organiserade även i glest befolkade områden och områden där inget militärt grundutbildningsförband finns.

6.1.3.3.3 Samordning av övningsverksamhet

Försvarsmakten är, som framgår av förordningen (2006:942) om krisberedskap och höjd beredskap, ingen aktör vid nationell krishantering under fredsförhållanden.

Försvarsmakten har inget uppdrag att samordna övningsverksamheten med övriga myndigheter. Då Försvarsmakten inte är någon sektormyndighet, utan endast adjungerad i en av sektorerna, uppstår svårigheter att genomföra samordning av övningsverksamheten. Försvarsmakten tar vid behov initiativ för att få till stånd erforderlig samordning. Försvarsmakten har deltagit i KBM övningssamordningskonferenser och strävar efter ökad samordning på central nivå. Under året har Försvarsmakten deltagit i den av KBM ledda övningen SAMÖ 07. Ett stort antal erfarenheter för framtida utveckling av samordningen med civila myndigheter har tagits tillvara. På regional och lokal nivå har Försvarsmakten genom Säkerhets- och samverkanssektionerna i varierande grad deltagit i övningsverksamhet.

6.2 Internationell test- och övningsverksamhet

6.2.1 Allmänt

Försvarsmakten får inom sitt verksamhetsområde bedriva internationell militär test- utbildnings- och övningsverksamhet i Sverige (ITÖ), syftande till att höja nyttjandegraden inom tillgänglig test-, utbildnings- och övningsinfrastruktur samt, när så är möjligt, gagna För-

svarsmaktens och Försvarets materielverks egen utveckling genom erfarenhetsöverföring eller samövning utöver ordinarie övningsserier.

Grunder för verksamheten utarbetas i projektform i samverkan mellan Försvarsmakten och FMV men ITÖ bedrivs också i Försvarsmakten och FMV respektive linjeorganisation. Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) medverkar i projektgruppen. Projektets arbetar med att klara ut framtida samverkans- och arbetsformer för ITÖ, identifiera hinder som idag kan finnas för verksamheten (bl a är delar av svensk lagstiftning inte anpassad för sådan verksamhet) och föreslå lösningar där så erfordras. Projektet har, i enlighet med regeringsuppdraget och i samverkan med JURIS, utarbetat förslag på delar i författningar som bör överses och förändras så att ansvarsområden, regelverk och rutiner blir tydligare och möjliggör ITÖ.

I februari 2007 anmälde Försvarsmakten, Försvarets materielverk och Totalförsvarets forskningsinstitut gemensamt till EUMS webbaserade databas för nationella resurser ett underlag avseende 13 olika skjutfält, övningsanläggningar och simulatorer, som utarbetats av projekt ITÖ. Denna finns nu publicerad på:

http://www.consilium.europa.eu/cms3_fo/showPage.asp?id=1168&lang=en&mode=g

Härutöver har fortsatt marknadsföring skett mot i Sverige ackrediterade attachéer.

Under 2007 har projektet under LEDS STRA ledning och i samverkan med Norge utarbetat förslag på möjliga ITÖ områden, vilket resulterat i flera positiva förfrågningar från Norge.

Projektet har påbörjat utarbetande av MoU med Holland för samarbete inom övnings- och utbildningsområdena, vilket bedöms vara klart under 1. kvartalet 2008. Syftet med denna MoU är också att den skall kunna användas som ett ramverk avseende ITÖ vid samarbete med andra länder.

Även om det finns intresse från andra nationer att nyttja svenska övningsområden för militär utbildnings- och övningsverksamhet måste marknadsföringen av möjligheterna utvecklas och intensifieras. Eftersom projektet varit kraftigt underbemannat under 2007 har detta arbete inte kunnat genomföras.

6.2.2 Genomförd ITÖ 2007

ITÖ som begrepp infördes i Försvarsmaktens under verksamhetsåret 2006 och det finns sannolikt ett mörkertal för aktiviteter som inte identifierats och redovisats som ITÖ av stödjande eller medverkande förband. I VU 2007 finns ITÖ angivet som begrepp och förtydliganden i olika regelverk har gjorts. I VU 2008 förtydligas ITÖ ytterligare.

Under 2007 har ITÖ genomförts av ett begränsat antal länder i Sverige (bortsett från eventuellt mörkertal). Flera förfrågningar om framtida ITÖ har dock inkommit under 2007, bl.a. från Norge, Holland, Irland, Schweiz och USA.

Verksamhet	Antal dygn	Antal utländska deltagare	Svenskt stöd	Antal svenska deltagare (instr+elev)	Intäkter tkr
Basic Winter Course – Internationell grundkurs vinter (I 19 FMVE) w 703 - 704	10	29	Instr	4+1	324,6
Tactical Winter Course Internationell fortsättningskurs vinter (I 19 FMVE) w 705 – 706	10	21	Instr	6+1	164,5
Stöd till vinterutbildning, 13.RDP, Frankrike (I 19 FMVE) w 703 – 704	12	32	Liasion	1,2	216,6
Stöd till vinterutbildning, Jeagerkorpset, Danmark (I 19 AJB) w 708 - 710	12	20	Liasion	0,5	0
Överlevnadsutbildning i vintermiljö Hollands flygvapen (K3 FÖS) w 703 - 704	8	18	Instr	3	216,0
CBRN utbildning/träning av Haerens Ingeniör og ABC-skole, Danmark (P 7) w 714	3	17	Instr		
CBRN utbildning/träning av Haerens Ingeniör og ABC-skole, Danmark (P 7) w 725	5		Instr		
CBRN utbildning/träning av Haerens Ingeniör og ABC-skole, Danmark (P 7) w 741	5	12	Instr		
Tjeckisk skarpskjutningsövning med lvrbsystem 70 (Lv 6) Redovisas som exportstöd	5	?	Exportstöd		Ej här
International Combatcraft Course ICC Royal Marines, Storbritannien (Amf 1)	33	3	Instr	4+1	0
Nyttjande av MMT simulator, English Test Pilot School, Storbritannien, (F 7) 07-03-24, 04-21, 05-05, 09-01, 09-08	5	3 – 5/ gång	Instr	2	352,6
Nyttjande av Tp 84 simulator, flygtekniker, Norge (F 7) 07-02-13—15, 03-20—22, 04-17—19, 06-12—14, 08-21—23, 12-04—06	12	3 – 5/ gång	Instr	2	360,0
Stöd till FMV med meteorologer för vädertjänst under Schweizisk kampanj Vidset (F21)	6			3	27
Grundläggande taktisk vinterövning med 630 Ground Defence Squadron, Hollands flygvapen (F 21) w 703 - 705	19	55	Instr	5	424,3
Utbildn av OCC evaluators + genomförande, NATO SHAPE (MSS) w 736 - 737	11	42	Instr	4+4	76,8
Utbildning Advanced Close Air Support (CAS) Escort/Urban CAS (LSS) (sv deltagande ur NBG SE01) w 735	5	6	Instr + 20 flygh 50 övnh	2+8+35	-
Summa	161	323		44,7+42	2162,4

6.3 Vindkraft

6.3.1 Bakgrund

Det finns två kategorier av riksintressen för totalförsvaret, dels öppna exempelvis i form av skjutfält och flygflottiljer, dels sådana som inte kan redovisas öppet på karta eller helt omfattas av 12:4-förordnanden enligt plan- och bygglagen.

Försvarsmakten genomför en egen sk hinderprovning av alla höga objekt (över 20 m utanför tätort samt över 90 m i tätort, inom en radie av 45 km avstånd från vissa flygplatser gäller också 20 m), master, vindkraftverk och byggnader mm. Den görs mot bakgrund av övnings- och skjutverksamhet, militär luftfart samt de olika kommunikations- och sensorsystem som Försvarsmakten har.

För att förbättra processen kring dessa remisser har det under 2007 arbetats fram ett digitalt ärendehanteringssystem som under våren 2008 skall kopplas till en web-portal. Det betyder att de som önskar bygga vindkraftverk eller planerar för en utbyggnad och önskar få Försvarsmaktens yttrande om projektet, kommer att kunna fylla i ett web-formulär via en länk på hemsidan mil.se. Den interna remisshanteringen samt vidareremisser till FMV, FRA och LFV, kommer att ske helt digitalt i det nya systemet. Handläggningstiden kommer på så sätt att kunna minskas.

6.3.2 Deltagande i tidigt skede i planprocessen för vindkraftsområden

Det är ett önskemål från Försvarsmakten att hinderprovningen tidsmässigt samordnas med kommunernas plan- och bygglovprovning i samma ärenden. Hittills har dessa processer löpt helt separat och Försvarsmakten har hinderprövat vindkraftsparker som inte haft någon förankring i kommunernas planer.

Antalet remisser från kommuner och länsstyrelser avseende planer för vindkraft, har under 2007 ökat betydligt. I slutet inkom dessutom remissen från Energimyndigheten avseende förslag på riksintresseområden för vindkraft. Eftersom dessa remisser har en sista svarsdag, behandlas de med förtur.

6.3.3 Remissvar avseende vindkraftsprojekt

Förutom remisser från kommuner, inkommer remisser från olika vindkraftsföretag avseende större projekt. Till havs uppkommer ofta konflikt med radarsystem men i Försvarsmaktens remissvar anges att det finns tekniska lösningar. En kompletterade radarutrusning kan t.ex. monteras i planerad vindkraftspark. Stora vindkraftsprojekt kan bära denna merkostnad (jmf Krigers flak). I vissa fall föreslås vindkraftsparker i riskområden och målflygningsområden utanför skjutfält. I dessa fall är det svårare att samordna Försvarsmaktens verksamhet med den önskade vindkraftsutbyggnaden. Vindkraftsparker planeras inom utökade riskområden både utanför Ravlunda och Tåme skjutfält.

Vad gäller vindkraftsprojekt på land är det bara i ca. 10% av fallen det finns synpunkter från Försvarsmaktens sida. En målsättning är att i remissvaret ange alternativa lägen för verk vilkas lägen är i konflikt med totalförsvarets intressen.

6.3.4 Försvarsmakten (FMV) genomförande av flygprov gentemot Energimyndigheten

FMV har på uppdrag av Försvarsmakten under 2007 genomfört ett projekt till Energimyndigheten (EM). Uppdraget är förlängt till mars 2008 med hänsyn till färdigställande av slutrapportering till EM.

Projektet omfattar främst praktiska prov, för att klarlägga verklig omfattning av ett för radar stort område för flyg- och sjömål kring/bakom en havsbaserad vindkraftpark. Proven genomfördes under sommaren 2007.

Resultatet av flygproven kommer att ligga till grund för Försvarsmaktens operativa bedömningar av havsbaserade vindkraftprojekt och om möjligt även innebära en modifiering av den tekniska prövningsmodell som nu används i samrådsprocessen. Samverkan pågår även med Storbritannien. Frågan om konsekvenser av havsbaserad vindkraft för militära sensorsystem har av Försvarsmakten förts upp inom PFF-samarbetet med NATO och fortsatt informationsutbyte och eventuella studier sker inom NATO NC3B SC/3 TWG (den tekniska arbetsgruppen inom SC/3).

De större havsbaserade vindkraftprojekt som t.ex. Kriegers Flak och Finngrundén, har fått positivt svar av Försvarsmakten. Vissa villkor har dock ställts för att störningsriskerna skall minimeras, t.ex. genom kostnadsersättning för flytt av signalspaningsanläggning och etablering av enklare radarstation i anslutning till vindkraftparken. Kraven på denna typ av åtgärder kommer förhoppningsvis att kunna begränsas efter genomförd provverksamhet.

6.4 Övrig återrapporering

Försvarsmakten skall ha omlokaliserat utbildningen av säkerhetspluton sjö från Karlskrona till Göteborg senast den 30 juni 2007. Säkerhetspluton sjö är den marina delen av insatsförbandet säkerhetsbataljon som Livgardet är huvudman för.

Erforderlig rekrytering av anställd personal har slutförts för att genomföra den verksamhet som kan genomföras utifrån gällande förutsättningar. Ytterligare rekrytering erfordras då all hundverksamhet inom MarinB kan bedrivas i Göteborg efter att hundgården är färdigställd. Inryckning av befälsvärnpliktiga skedde i Karlskrona den 16 oktober 2006 och överflyttades till Göteborg den 22 januari 2007. För övriga värnpliktiga skedde inryckning i Göteborg den 15 januari 2007. Utbildningen har därefter i allt väsentligt genomförts i Göteborg. En gemensam slutövning med övriga delar av säkerhetsbataljonen har genomförts. Utbildningen har bedrivits efter omlokaliseringen enligt principen för centraliserad utbildning vilket innebär att viss verksamhet genomförts under en period på annan plats på grund av produktionsrationella skäl. En sådan utbildning är till exempel befattningsutbildning till båtförare som har höga krav på kvalitetssäkring vilken för marinbasen sker centraliserat i Karlskrona.

Infrastrukturella åtgärder har till största delen slutförts förutom hundgården som bedöms vara färdig att tas i bruk under andra halvåret 2008 och därefter sker en överflyttning av all hund-

verksamhet till Göteborg. Det innebär att viss del av hundtjänsten kommer att med nuvarande planering bedrivas i Karlskrona fram till den 31 december 2008.

Omlokaliseringen bedöms ha innehållet angiven tidsram för uppdraget med undantag för att FortV inte har kunnat färdigställa hundgården.

7 Miljöfrågor (RB p. 17)

7.1 Resultat och kostnader 2007

Under 2007 har arbetet med sanering av Försvarens förorenade områden fortsatt enligt plan. Följande åtgärder har vidtagits:

Geografisk lokalisering	Åtgärd	Kostnad 2007
Ängelholm (före detta F10)	Tre stycken förorenade områden har åtgärdats, en skjutbana och två drivmedelsföreningar	12 miljoner
Kristinehamn (före detta A9)	Totalt tre stycken områden har åtgärdats, två stycken drivmedelsföreningar och en övrig förening	2,3 miljoner
Strängnäs (före detta P10)	Totalt 13 stycken förorenade områden har åtgärdats, bestående av före detta verkstadsområden med drivmedels- och oljeföreningar.	2,2 miljoner
Spritt i Sverige	Åtgärder för hantering av blykontaminerad kulfångssand	1,5 miljoner
Spritt i Sverige	Kartläggning av föreningar vid Försvarens hamnar	1 miljon
Spritt i Sverige	Fortsatt kartläggning och lokalisering av dumpad ammunition	2 miljoner

Utöver plan har uppkomna åtgärder samt merkostnader på planerade objekt genomförts till en kostnad av ca. 12 miljoner kronor. Detta har medfört att den planerade budgeten på 16 miljoner kronor har överskridits.

7.2 Resultatet av genomförd verksamhet inom det internationella miljösamarbetet

Under 2007 har deltagande skett i det europeiska försvarsmiljönätverket *Defence Network(Defnet)*. Försvarens roll i detta samarbete har under 2007 utökats då Försvarens numera representerar Sverige, som en av sex nationer, i det informella sekretariat som har bildats. Deltagande har skett gemensamt med Försvarens departementet på det årliga plenarmötet. Tre stycken arbetsgrupper bildades under plenarmötet i november. Försvarens kommer att delta i samtliga grupper.

Det Östersjösamarbete på försvarsmiljöområdet som finns, Rigainitiativet, har inte haft några möten under året. Försvarens har under året fortsatt sitt deltagande i det informella sekretariat som finns inom samarbetet.

Vidare har Försvarmakten deltagit i konferensen och utställningen NDIA Joint Services Environmental Management (JSEM) på inbjudan från det amerikanska försvarsdepartementet. Samtidigt genomfördes också ett styrgruppsmöte i enlighet med det bilaterala samarbetsavtalet på försvarsmiljöområdet mellan Försvarmakten och amerikanska försvarsdepartementet. Inom samarbetet har parterna under året kommit överens om att slutföra två projekt som pågått sedan 1996 resp 1997 beträffande destruktion av ammunition och s.k. grön ammunition. Under året påbörjades också ett projekt med syftet att producera en handbok för miljöhänsyn vid internationella operationer. Deltagande länder är Sverige, Finland och USA. Handboken har presenterats vid flertalet internationella sammanhang, bland annat DEFNET och NATO-fora. Den kommer att tryckas i början av 2008.

Samarbetsavtalet på försvarsmiljöområdet mellan försvarsmakterna i Sverige, Norge, Danmark och Finland löpte ut under 2007. Eftersom parterna inte har kommit överens om att förlänga avtalet, så upphörde det att gälla den 18 december 2007.

Samarbetsavtalet på försvarsmiljöområdet mellan Försvarmakten, och den Ryska Federationens försvarsministerium löpte ut under 2007. Eftersom ingendera av parterna har sagt upp avtalet, så förlängdes det med automatik i fem år. Planerat besök i Moskva i enlighet med arrangementsplanen 2007 ställdes in.

Ett möte i enlighet med arrangementsplanen 2007 har genomförts med Ukraina och förslag på ett gemensamt projekt har utarbetats. Projektet syftar till att införa ett miljöledningssystem i de ukrainska väpnade styrkorna och beräknas starta under våren 2008 med bidrag från utrikesdepartementet.

Under 2007 har inom det trilaterala samarbetsprojektet mellan Försvarmakten och försvarsministerierna i Estland och Georgien genomförts en kurs i Nemencine, Litauen, för georgiska miljöofficerare. Kursen arrangerades i samarbete med det litauiska försvarsministeriet. Därutöver har fortsatt stöd till det georgiska försvarsministeriet och generalstaben lämnats beträffande policydokument, organisation och handlingsplaner. Projektet är finansierat av utrikesdepartementet och avslutas under 2008.

Försvarmakten har tillsammans med Försvarets Materielverk, och i samarbete med litauiska försvarsministeriet, arrangerat ett tvådagarseminarium rörande miljöhänsyn i materieförsörjningsprocessen i Vilnius. Seminariet var riktat såväl mot chefsnivån som handläggarnivå inköpare med flera på.

Försvarmakten har deltagit i det andra arbetsmötet inom NATO SPS (Committee on Science for Peace and Security) beträffande ”Environmental Aspects of Military Compounds”.

7.3 Arbetet med strategiska miljöbedömningar i planerings- och beslutsprocessen

Under hösten har Totalförsvarets forskningsinstitut genomfört en förstudie om hur strategiska miljöbedömningar på ett bättre sätt skall integreras i Försvarsmaktens långsiktiga styrdokument. Utredningsarbetet omfattade i huvudsak tre delar:

- Kartläggning av syftet med perspektivplaneringen samt undersökning av den konkreta inriktningen under den pågående planeringsomgången.
- Kartläggning av inriktning och omfattning av miljöaktiviteterna inom försvaret, särskilt när det gäller områden som kan ha betydelse för den långsiktiga planeringen.
- Att dra slutsatser om samspelet mellan Försvarsmaktens miljöverksamhet och Försvarsmaktens långsiktiga planering.

Perspektiv arbetet är en kontinuerlig verksamhet med många samverkande aktiviteter och på en ofta övergripande och principiell nivå. Var och hur miljöhänsyn på ett effektivt sätt skall påverka perspektiv arbetet behöver utvecklas. I slutrapporten för utredningen ges förslag till hur samarbetet skulle kunna ske framöver för att förbättra miljöhänsynen i strategiska beslut. Parallellt med utredningen har dialoger genomförts internt inom högkvarteret gällande hur strategiska miljöbedömningar vidare skall implementeras i Försvarsmaktens styrprocesser. Arbetet kommer att fortskrida under 2008.

8 Materieförsörjning (RB p. 18)

8.1 Åtterrporteringskrav

Försvarsmakten skall

1. beskriva hur materieförsörjningen har förändrats och utvecklats för att tillgodose de krav som ominriktningen till ett insatsförsvaret och de ökade ambitionerna att delta i internationella operationer ställer.
2. i samband med detta lämna en beskrivning över karaktären och omfattningen på det internationella samarbete som genomförs samt utvecklingen i jämförelse med föregående år.
3. redovisa utfallet av investeringar i materiel och anläggningar jämfört med Försvarsmaktens budgetunderlag för 2007. Redovisningen skall delas upp i utveckling, nyanaffning, vidareutveckling och vidmakthållande. Väsentliga avvikelser från förslaget skall förklaras och kommenteras.
4. redovisa vilken andel av förbrukade och planerade medel inom verksamhetsgrenen som kan hänföras till aktiviteter inom respektive nischområde
5. redovisa pågående och genomfört arbete med utökade åtaganden för industrin inom bl.a. systemintegration och löpande drift och underhåll. Av redovisningarna skall även framgå bedömda konsekvenser, risker och effektivitetsvinster på kort och lång sikt för de myndigheter från vilka sådana uppgifter överförs, jämte en bedömning av kostnadsbesparingar på kort och lång sikt

6. redovisa hur materielförsörjningen har bidragit till att kvinnor och män getts samma möjligheter att nyttja resultaten.

8.2 Deluppgift 1

Försvarsmakten skall beskriva hur materielförsörjningen har förändrats och utvecklats för att tillgodose de krav som ominriktningen till ett insatsförsvar och de ökade ambitionerna att delta i internationella operationer ställer.

8.2.1 Försvarsmaktens styrning av materielförsörjningen

ÖB fastställde 2007-03-09 *Strategiskt styrdokument för Försvarsmakten*. Dokumentet beskriver Försvarsmaktens strategiska mål. De strategiska målen har förenklats, tydliggjorts och fokuserats för att försvarsmaktsledningens vilja och inriktning tydligare skall framgå. Under 2007 har arbetet med att bryta ned dessa mål till delmål för underordnade organisationer/delprocesser påbörjats.

I dessa strategiska mål återfinns bland annat delmål som flexibilitet, modularitet, prioritering, handlingsfrihet, och kortare ledtider. Det återfinns dessutom målsättningar avseende effektiv samverkan med andra myndigheter. Att uppnå dessa delmål ökar förutsättningarna för Försvarsmaktens omställning till ett insatsförsvar.

I det strategiska styrdokumentet återfinns även delmål som ökar förutsättningarna för att Försvarsmakten skall uppnå de ökade ambitionerna att delta i internationella operationer. Till exempel kan nämnas interoperabilitet, implementering av internationella standarder samt deltagande i internationella övningar.

Vidare fastställde ÖB 2007-02-02 *Strategi för Försvarsmaktens materielförsörjning*. Materielförsörjningsstrategin är en gemensam strategi för Försvarsmakten och Försvarets materielverk (FMV) som skall inrikta och styra materielförsörjningen. Strategin skall användas i hela materielförsörjningen, vid framtagning av underlag såväl som vid beslutsfattande. Strategin skall användas i hanteringen av enskilda materielsystem, exempelvis i målsättningsarbetet, men även vid gemensamma, övergripande arbeten, exempelvis vid framtagning av anskaffningsstrategier, processbeskrivningar och arbetsordningar inom Försvarsmakten och FMV. Strategin realiserar den av statsmakterna uttryckta viljan till en förändrad och ur ett livscykelperspektiv mer kostnadseffektiv och samtidigt säker materielförsörjning utifrån insatsförsvarets uppgifter och behov. Strategin uttrycks i nio huvudbudskap som tillsammans skall tillämpas som en helhet.

De nio huvudbudskapen är:

Övergripande mål

1. Insatsförsvarets uppgifter och behov skall vara styrande för Försvarsmaktens materielförsörjning.

2. Materieförsörjningen skall vara kostnadseffektiv ur ett livscykelperspektiv och tillgodose kravet på ökad leveranssäkerhet.

Medel/metoder

3. Materieförsörjningen skall styras av tydliggjorda och medvetna val mellan kostnad effekt och handlingsfrihet.

4. Materieförsörjningen skall via en iterativ kravanpassning i högre grad nyttja Försvarmaktens befintliga materiel och marknadens möjligheter samt ske samordnat med utformningen av förband.

5. Internationell samverkan skall vara huvudalternativet vid all utveckling, anskaffning och vidmakthållande och nyttan av internationellt materielsamarbete skall maximeras. Exporten av i Försvarmakten existerande materielsystem skall främjas där det är till stor nytta för insatsförsvarets behov

6. Materieförsörjningen skall ske samordnat med Försvarmaktens forskning och teknikutveckling

7. Antalet olika system skall minskas genom ökad teknisk systemsamordning

8. Ökad kostnadseffektivitet skall sökas genom att minska statens egen verksamhet och ge leverantörerna större åtaganden

9. Materieförsörjningen skall ledas av en myndighetsgemensam integrerad materielledning.

8.2.2 Förändringar i materielprocessen

Det fortsatta arbetet efter FFU- utredningen inom Försvarmakten i samverkan med övriga försvarsmyndigheter (Projekt X) har inneburit att flera förslag genomförts under 2007.

* Integrerad ledning

Från 2007-04-01 inrättades den integrerade materielledningen (IML). IML är en gemensam ledning där kompetens och beslutsfattare från Försvarmakten, FMV och FOI är samlad.

I rapporten till Försvarsförvaltningsutredningen pekade Försvarmakten och FMV på ett antal framgångsfaktorer/risker som bedömdes helt avgörande för ett framgångsrikt genomförande av rationaliseringen, bland annat:

- Tydlighet och snabbhet i beslut och ställningstaganden,
- Myndigheternas samlade och gemensamma vilja och beslutskraft,
- Myndigheternas förmåga att tidigt enas om roll- och uppgiftsfördelning samt gränssytor mot industrin och andra aktörer,
- Förändringar genomförs koordinerat av alla aktörer och
- Tidig etablering av integrerad ledning mellan berörda myndigheter.
- Utifrån dessa framgångsfaktorer och redovisade brister och åtgärdsförslag, är det uppenbart att en omfattande ledning och samordning måste äga rum över tiden för att stödja materieförsörjningen och förändringsarbetet. Detta lednings- och samordningsarbete utförs av IML.

* Förändring av planeringsprocessen

Tidigare har Försvarmaktens årligen fastställt en Långsiktig materielplan (LMP) inför det årliga budgetunderlaget (1 mars) samt en Materielplan (MP) som syftar till Försvarmaktens offerförfrågan till FMV (före den 1 november). Baserat på den senare har sedan FMV utarbetat en produktionsplan. Med en förändrad planeringscykel har dessa tre stora arbeten reducerats till två. Försvarmakten fastställer från 2008 endast en materielplan årligen. Planen benämns MP och utgör dessutom budgetunderlag (1 mars). Framtagandet av FMV Produktionsplan genomförs därefter med ett integrerat arbetssätt som ersätter det traditionella arbetssättet med remissförfarande mellan Försvarmakten och FMV.

* Avtalsstruktur mellan Försvarmaktens och FMV

Mellan Försvarmaktens och FMV finns en avtalsstruktur (MS- struktur) omfattande ca. 150 Materielsystem. Strukturen styr samordningen av uppdrag från Försvarmaktens till FMV. Efter ett gemensamt arbete har strukturen reducerats till att omfatta endast ca. 100 materielsystem. Förändringen har medfört att uppdrag samordnats och därmed minskat administrationen mellan myndigheterna.

8.3 Deluppgift 2

Försvarmakten skall i samband med detta lämna en beskrivning över karaktären och omfattningen på det internationella samarbete som genomförs samt utvecklingen i jämförelse med föregående år.

Det internationella samarbetet har från och med 2007 präglats av inriktningen i Försvarmaktens nya materieförsörjningsstrategi. Interoperabilitet och kostnadseffektivisering är de grundläggande motiven till internationella materielsamarbeten.

Arbetet har under 2007 främst inriktats mot att effektivisera och integrera de internationella planeringsdimensionerna i den ordinarie materielplaneringen samt att utöka och förbättra de samarbeten som redan är etablerade med andra länder och organisationer.

Ett exempel på åtgärder är att det från år 2007 finns en utvecklad bilaga 12 ”Internationellt materielsamarbete” i Försvarmaktens materielplan. Den uttrycker Försvarmaktens samlade vilja avseende internationellt materielsamarbete, inkluderat motiv, omfattning samt planering för varje enskilt materielsystem.

Det internationella samarbetet har bestått av en bilateral och en multilateral dimension, där den *bilaterala* dimensionen huvudsakligen bestått av aktiviteter inom ramen för Försvarmaktens deltagande i MoU-kommissioner. Av de 26 existerande MoU-avtalen för 2007 så genomfördes möten med 20 länder, inkluderat USA, England, Spanien, Kanada, Malaysia, Singapore samt nya länder, t.ex. Kroatien och Rumänien. Ett exempel på aktuellt materielsystem har varit JAS 39 Gripen. Trenden är ett ökande antal MoU inför 2008.

Den *multilaterala* dimensionen har omfattat deltagande i EDIR FA (sex-nationerssamarbetet med England, Frankrike, Italien, Tyskland och Spanien), NORDAC samt EDA och NATO.

NORDAC har under 2007 utökats avsevärt, dels som en konsekvens av ökade operativa samarbeten, dels som en konsekvens av goda samarbetsresultat. Detta resulterade under 2007 i skapandet av 13 nya arbetsgrupper, innebärande totalt 47 grupper inför 2008. Exempel på nya grupper under 2007 inkluderar Indirekt Eld- ”ARCHER”, Logistikkoncept, Ledningssystem, Soldatutrustning samt samarbete avseende Offentlig Privat Samverkan (OPS). Arbete har också genomförts med att effektivisera NORDAC planeringsprocess bl.a. avseende urvalsprocedurer för gemensamma materielsystem samt ökad samverkan med nordisk försvarsindustri. Förberedelser för Sveriges ordförandeskap i NORDAC 2009-10 har påbörjats tillsammans med Försvarsdepartementet.

Avseende EDIR FA så har fyra nya arbetsgrupper tillförts. Ett exempel där Sverige också är ordförandeland är inom området Improvised Explosive Devices (IED). Dessa är ett reellt hot under flertalet av Försvarsmaktens internationella insatser och kräver samverkan med andra länder för att nå optimala lösningar.

Sverige har drivit processen under 2007 att utveckla arbetet med produkterna från EDIR FA i för att snabbare nå resultat i form av reella projekt (materielanskaffningar) – en så kallad ”Post CST⁹ process” som inkluderar bl.a. ett närmare samarbete med EDA. Beträffande EDA så har under 2007 arbete påbörjats med att utveckla formerna för deltagande i det så kallade EDA STRAND C-arbetet.

Totalt sett har verksamheten inom Försvarsmaktens avseende internationellt materielsamarbete ökat betydligt under 2007 i syfte att följa materieförsörjningsstrategin. Dessa ansträngningar kommer att öka och spela en än viktigare roll under 2008.

⁹ CST=Common Staff Target. EDIR FA motsvarighet till ett gemensamt kravdokument, huvudsakligen uttryckt i operativa och funktionella krav, vilket utgör grunden för framtagandet av underlag för gemensam upphandling mot den europeiska industrin.

8.4 Deluppgift 3

Därutöver skall Försvarmakten redovisa utfallet av investeringar i materiel och anläggningar jämfört med Försvarmaktens budgetunderlag för 2007. Redovisningen skall delas upp i utveckling, nyanskaffning, vidareutveckling och vidmakthållande. Väsentliga avvikelser från förslaget skall förklaras och kommenteras.

Jämförelse Utfall 2007 med budgetunderlaget för 2007 (BU 07)

Anslag 6.2 per skede	Utfall 2007 (mnkr)	BU 07 (mnkr)	Avvikelse
Utveckling	2 045	2 241	197
Nyanskaffning	10 000	12 999	2 997
Vidareutveckling	1 800	1 580	-220
Vidmakthåll	5 019	5 273	257
Avveckling	220	182	-39
Totalt	19 084	22 275	3 191

I BU 07 är planerade utfall av skeden angivna i planeringsvärden. I BU- tabellen beskrivs också prognostiserade förskjutningar om ca. 3 290 miljoner kr.

Sedan budgetunderlaget för 2007 inlämnades har planeringsförutsättningarna påverkats i flera olika steg fram till årsredovisning av 2007 års verksamhet. Förutom *regeringens förslag till statsbudget för 2007 avseende Försvarmakten* (PROP. 2006/07:1 UTGIFTSOMRÅDE 6) och *regleringsbrevet för budgetåret 2007 avseende Försvarmakten* så har Försvarmaktens ledning förändrat inriktningen bland annat avseende främst Nordic battle group och Strategiskt transportflyg, vilket påverkat 2007 års utfall gentemot planeringen i Försvarmaktens budgetunderlag för 2007. Dessutom har Försvarmakten under året beslutat att inplanera resurser till stöd för omedelbara behov vid insatta förbands verksamhet. Nedan beskrivna förändring och justering av skedesindelning beroende på införande av anslagsposter har också bidragit till att efterfrågad jämförelse är svår att genomföra. Däremot kan en jämförelse mot Regleringsbrevet 2007 vara mer relevant.

Resultat av utnyttjandet av 2007 års anslag för anslaget 6:2 framgår av tabellen med jämförelse mot resurser avdelade i RB 07.

Anslag	Årets tilldelning RB 07	Omdisp anslagsbelopp	Totalt disponibelt belopp	Utnyttjat	Utgående överföringsbelopp/reservation
6.2.2	15 068 000	418 756	15 486 756	-12 141 341	3 345 415
6.2.4	2 532 235	1 138 000	3 670 235	-7 090 976	-3 420 741
Summa 6.2	17 600 235	1 556 756	19 156 991	-19 232 317	-75 326

Som ett resultat av 2007 års verksamhet har utnyttjande av anslagskredit om ca. 75 miljoner kronor uppstått. Detta beror i första hand på i huvudsak två saker, dels att Försvarmakten erhållit leveranser (ca. 45 miljoner) som varit prognostiserade 2008 redan 2007 samt att Försvarmakten vid årsskiftet ännu ej erhållit beslut om hemställan till Regeringen om att få

disponera intäkter (ca. 30 miljoner) från bandvagnsförsäljning. Avseende de förtida leveranserna uppstår inget problem 2008.

Resultatet för anslaget avviker från prognosen som var fastställd i slutet av december med ca. 75 miljoner kr. I likhet med förklaringen ovan är avvikelsen beroende på avsaknad av Regeringsbeslut avseende hemställan om försäljning av bandvagnar samt att Försvarmakten internt (FMLOG) levererat mer än prognostiserat sent under 2007. Prognosmodellen för interna kostnader inom materielanskaffning har därför justerats.

På anslagspostnivå 6.2.2 respektive 6.2.4 är skillnaden mellan tilldelning i Regleringsbrev och utfall ca. 3 miljarder kronor. Orsaken är att materielanslaget, från 2007-01-01, fick en ny struktur och indelades i två anslagsposter utifrån en indelning i skeden. Förändringen krävde ett stort arbete med bland annat revidering av benämningar och omfattande rätningsarbete. I detta rätningsarbete omfördes ca. 3 miljarder kronor från Nyanskaffning till övriga skeden. Arbetet avslutades sent under året med att Försvarmakten i februari hemställde till Regeringen om en justering av 2007 års Regleringsbrev avseende anslagspostfördelning.

Efter ett sådant beslut får resultat tabellen följande utseende:

Anslag	Tilldelning RB 07	Omdisp anslag	Disponibelt belopp	Utnyttjat	Utgående
6.2.2	11 718 000	418 756	12 136 756	-12 141 341	-4 585
6.2.4	5 882 235	1 138 000	7 020 235	-7 090 976	-70 741
Summa 6.2	17 600 235	1 556 756	19 156 991	-19 232 317	-75 326

Under 2007 har leveranser för ca. 19 miljarder kronor erhållits. Väsentliga skillnader sett mot den plan som förelåg vid BU 07 är att det från JAS projektet levererats två flygplan mer samt att leveranserna från VISBY projektet ej innehållit en fysisk leverans av fartyg till Försvarmakten. Avseende JAS- projektet kan nämnas att tidigare leveransförseeningar inom anskaffning av delserie 3 nu är inhämtade. När det gäller VISBY- projektet så pågår omförhandling med FMV avseende leveransplan. En översiktlig beskrivning av leveransläget skulle kunna uttryckas på följande sätt: Försvarmakten hade vid ingången av år 2007 ej erhållit leveranser planerade till tidigare år (så kallade ingående åtaganden för 2006 och tidigare) för totalt ca.. 4,2 miljarder kronor. Under 2007 levererades av dessa uppdrag ett värde av ca. 1,4 miljarder kronor. Vidare omförhandlades av dessa åtaganden uppdrag för ca. 1,8 miljarder kronor. Dessutom uppstod det förseningar av produktion med beräknad leverans under 2007 till ett värde av ca. 2,9 miljarder kronor. Det innebär att vid ingången av 2008 så kommer Försvarmakten ej att ha erhållit planerade leveranser från tidigare år (2007 och tidigare) till ett värde av ca 3,9 miljarder kronor. Denna situation tillhör normalbilden för Försvarmakten i samband med avslutning av ett år.

8.5 Deluppgift 4

Försvarmakten skall redovisa vilken andel av förbrukade och planerade medel inom verksamhetsgrenen som kan hänföras till aktiviteter inom respektive nischområde.

I tabell nedan redovisas planerade och förbrukade medel till aktiviteter inom respektive nischområde.

Nischområde	Planerat (mnkr)	Utfall (mnkr)
Lättrörliga markmålssystem	1 132 590	1 237 898
Robusta nätverksbaserade lednings-, kommunikations- och informations-system	651 971	660 257
Luftburna fjärrstridssystem	1 514 454	1 498 971
Totalt	3 299 014	3 397 126

8.6 Deluppgift 5

Försvarsmakten skall redovisa pågående och genomfört arbete med utökade åtaganden för industrin inom bl.a. systemintegration och löpande drift och underhåll. Av redovisningarna skall även framgå bedömda konsekvenser, risker och effektivitetsvinster på kort och lång sikt för de myndigheter från vilka sådana uppgifter överförs, jämte en bedömning av kostnadsbesparingar på kort och lång sikt.

8.6.1 Allmänt

Det pågår ett antal projekt inom Försvarsmaktens och FMV med syfte att skapa ökad systemintegration och resultera i ett antal OPS lösningar. De projekten finns inom bland annat följande områden: undervattensvapen, inom underhåll för JAS 39 och fordons- och ammunitionsförsörjning.

Arbetet med Hkp14 Training Services, i samarbete med Finland fortsätter. Kravspecifikationen är utformad som målsättningar, där industrin ges stor frihet att forma lösningar för att nå måluppfyllelse. SK60 Flygutbildning är slutförhandlad och hemställan är insänd till regeringen. I avvaktan på beslut begränsas verksamheten till planering och kompetensutveckling.

I Materielplanen har OPS integrerats genom att varje nytt materielprojekt skall bedömas i enlighet med Försvarsmaktens Strategi för Offentlig Privat Samverkan. Arbete med att hitta möjligheter till systemintegration i nya materielprojekt, i samarbete med övriga nordiska länder, fortlöper inom NORDAC, där OPS efterhand får en utökad fokus.

Inom reservmaterieförsörjningen är centrallager driftsatt och överfört till SAAB. Under året har verksamheten i Muskövarvet överförs till Kockums AB.

8.6.2 Bedömningar

Mer komplexa partnerskapslösningar kräver nya processer inom Försvarsmakten. Industrin måste ha en fungerande motpart som förstår partnerskapets funktionalitet. Detta medför att Försvarsmaktens organisation måste anpassas till nya processer och arbetsmetoder.

Bedömda eventuella risker med olika OPS lösningar är bland annat minskad direkt kontroll samt kompetensöverföring från Försvarmakten och FMV till industrin. Kompetensöverföringen kan medföra minskad handlingsfrihet på sikt. Riskbedömning och riskhantering måste därför vidareutvecklas för att möta nya krav.

I OPS lösningarna finns möjlighet till effektivitetsvinster. Nya aktörer kräver ofta att nya processer måste implementeras vilket tar tid för både Försvarmakten och den externa parten. Uppstart av framförallt partnerskapsliknande lösningar är en ny verksamhet för både Försvarmakten och många av aktörerna på marknaden.

På lång sikt bedöms att utvecklade vunna erfarenheter, tillsammans med möjligheten för Försvarmakten att fokusera på kärnverksamheten kommer att ge effektivitetsvinster för både Försvarmakten och marknadens aktörer.

På kort sikt finns potential för kostnadsreduceringar inom de enklare outsourcing projekten. Exempel på kostnadsreduceringspotentialen finns i outsourcing av militärrestaurangerna, där fem av sju grupper haft verksamhetsövergång, bedöms uppgå till ca. 250 miljoner kr på tre år. Motsvarande potentialer torde finnas i flera andra sektorer av logistik och underhållsverksamheterna.

På lång sikt återfinns potentialer för kostnadsreduceringar i mer komplexa partnerskapsliknande lösningar, där Försvarmaktens och marknadens gemensamma strävanden att finna nya lösningar kommer att få återverkan på både kostnadsreduceringar, ökad tillgänglighet och ökad flexibilitet. Då inga sådana projekt ännu startats och därmed ej heller kunnat utvärderas med säkerhet är potentialen för kostnadsreduceringar svår att bedöma.

8.7 Deluppgift 6

Försvarmakten skall vidare redovisa hur materielförsörjningen har bidragit till att kvinnor och män getts samma möjligheter att nyttja resultaten.

Försvarmakten arbetar målmedvetet för att beakta att kvinnor och män ges samma möjligheter avseende utveckling och anskaffning av personlig utrustning och materiel. I missivet till Försvarmaktens Materielplan är det tydligt angivet att: ”att Leverantör skall beakta Försvarmaktens krav på materielen avseende genusneutralitet.”

Försvarmaktens olika fältuniformssystem som nu levereras till insatsorganisationen anskaffas för närvarande i 48 olika storlekar för att passa soldater i storlekarna 45 kg/150 cm upp till 125 kg/210 cm. Vissa artiklar inom personlig stridsutrustning anskaffas numera i storlek XS. Inom personlig skyddsutrustning har hjälm m/90 anskaffats i storlek S och ett mindre antal kroppsskydd har anskaffats speciellt för kvinnor tjänstgörande vid US. Ett nytt Försvarmakt-gemensamt kroppsskydd börjar levereras under 2009, vilket utformats för att med 8 storlekar passa både kvinnor och män. Marsch- och stridskängor samt gymnastiskor återfinns idag i storlekarna 34-49.

Det är funktionalitet som utgör Försvarsmaktens fokus avseende utvecklingen inom området. Påverkas soldatens prestationsförmåga, med hänsyn till bl.a. anatomiska förutsättningar, beaktas detta vid utveckling och anskaffning. För att fånga upp dessa förutsättningar utnyttjar Försvarsmakten det nätverk för kvinnor som finns i försvaret. I den dialog som förs med nätverket har behovet av underkläder samt kläder för gravida framförts. Försvarsmakten har som en följd av detta påbörjat anskaffning av sådan utrustning samt viss högvaktsutrustning.

Speciellt för att anpassa befintlig personlig materiel har Försvarsmakten givit tydliga anvisningar som beskriver hur att gå tillväga för att anpassa utrustning så att den ger kvinnor och män samma möjligheter. (*Klarläggande kring viss utrustning inom Försvarsmakten 2007, HKV 2007-05-03, 14510 :67 909*).

9 Stödet till Baltdefcol (del av RB p. 9), Personalreduktionen i Försvarsmakten (RB p. 20), värnpliktsutbildning (RB p. 21), utbildning för internationell tjänstgöring (RB p. 24), internationell utbildning vid Swedint/PfP Training Center (RB p. 25), främjande av jämlikhet (RB p. 28) och civilt meritvärde (RB p. 40)

Redovisningen av rubricerade återrapporteringskrav framgår av bilagan 3 Personalberättelse.

10 Frivilligorganisationernas kompetens och effekter på Försvarsmaktens operativa förmåga (RB p. 22)

De frivilliga försvarsorganisationernas verksamhet har på olika sätt bidragit till Försvarsmaktens operativa förmåga under 2007. Organisationernas verksamhet bedöms även påverka Försvarsmaktens operativa förmåga i ett längre tidsperspektiv, men detta är svårare att direkt mäta effekten av idag.

Övergripande har de frivilliga försvarsorganisationerna dels grundutbildat personal för att bemanna befattningar i främst hemvärnsförbanden och dels vidareutbildat och kompletteringsutbildat personal som redan är placerad i krigsförband. Detta förbättrar insatsorganisationens personaluppfyllnad och höjer kompetensnivån för aktuella krigsförband, och bidrar således till att höja krigsförbandens krigsduglighet. Exempel på områden där kompetenser har tillförts är överlevnad under svåra förhållanden, ledning av sjukvårdstjänst, omhändertagande av skadade och sjuka, sambandstjänst samt stabsmetodik.

Därutöver har flera personer som utbildats av frivilliga försvarsorganisationer deltagit i internationell verksamhet, till exempel i form av övningar och i insatser. De frivilliga försvarsorganisationerna bidrar till att främja rekrytering till internationella insatser på kort och lång sikt. Ett exempel är Riksförbundet Sveriges lottakårer (SLK) som genom sina medlemmar bidrar till rekrytering av kvinnor för internationell tjänstgöring och därmed gett förbanden i missionsområdena en utökad förmåga. Ett annat exempel är att personal ur de frivilliga försvarsorganisationerna deltar i hemkomstsamtal som genomförs vid SWEDINT. Fältartisterna

som deltagit i flera utlandsmissioner har uppskattats mycket av personalen i utlandstjänst och därmed bidragit till en god förbandsanda.

Försvarsmaktens förmåga att upprätthålla territoriell integritet har under året fått positivt effekttillskott från de frivilliga försvarsorganisationerna. Enheter ur de frivilliga försvarsorganisationerna har bland annat stöttat Försvarsmakten genom att genomföra identifieringsuppdrag då så varit möjligt och önskvärt. Vidare påverkar frivilligpersonal med avtal för tjänstgöring i hemvärnet insatsförsvarets förmåga att skydda verksamhet och bevaka objekt positivt, framförallt genom att vara tillgängliga med kort varsel och genom en bred geografisk spridning.

Frivilligorganisationerna har också i flera fall biträtt med instruktörer i grundorganisationen vid utbildning av värnpliktiga och av personal som utbildas för utlandsstyrkorna.

De frivilliga försvarsorganisationerna bidrar till Försvarsmaktens förmåga att stödja samhället vid extraordinära händelser och svåra påfrestningar. Exempelvis har insatser i form av eftersök av försvunna människor, brandbekämpning och andra uppgifter i samband med stöd till samhället skett under året. Detta bidrar till att utöka Försvarsmaktens flexibilitet och användbarhet, och vissa frivilliga försvarsorganisationers höga tillgänglighet ger även initialt operativ effekt avseende stöd till samhället. På längre sikt bidrar detta även till att förbättra Försvarsmaktens förmåga till civil-militär samverkan då det är engagerad och motiverad personal som verkar både regionalt och lokalt. Genom Svenska brukshundklubbens (SBK) utbildning av hundekipage har Försvarsmakten fått en ökad förmåga, som kan nyttjas som sensorer vid eftersök.

11 Det militära försvarets lednings- och förvaltningskostnader (RB p. 29)

Enligt regeringsbeslut från den 20 juni 2007 (Fö nr 26) ska Försvarsmakten reducera kostnaderna för central ledning och stödverksamhet, exklusive MUST, med 250 miljoner kronor samt med 70 miljoner kronor för den egna fastighetsorganisationen i förhållande till 2004 års utfall. Kostnadsreduktionerna ska vara fullt uppnådd vid utgången av 2008. Försvarsmakten redovisar här uppnådda delmål under 2007 samt det fortsatta arbetet avseende kostnadsreduceringarna.

11.1 Central och lokal administration

11.1.1 Högkvarteret

Högkvarteret har den 1 april 2007 intagit en ny organisation med tydligare ansvarsförhållanden inom ramen för ekonomimodellen FEM. Högkvarteret lokaliseras huvudsakligen till Lidingövägen och Tre Vapen, varvid Uppsala lämnas. Genom att Försvarsmakten täcker hyran för lokaler på Tre Vapen kan hyreskostnaderna reduceras med cirka 45 miljoner kronor årligen för Försvarets materielverk, vilket indirekt kommer Försvarsmakten tillgodo.

Inom Högkvarterersorganisationen har reduceringarna skett inom ramen för verksamhetsmedlen under åren 2005-2007. Jämfört med 2004 har kostnaderna under 2007 för verksamhetsmedel reducerats med cirka 55 miljoner kronor i 2004 års fasta prisnivå. De reella besparingarna är dock betydligt större eftersom ny verksamhet tillförts Högkvarteret. Utöver detta reducerades även lönekostnaderna med cirka 70 miljoner kronor i samband med den omorganisation som genomfördes av Högkvarteret under 2005.

11.1.2 Utvecklad IT-drift

Försvarsmakten har genom Försvarsmaktens logistik (FMLOG) genomfört projekt Utvecklad IT-drift (UIT) under åren 2005-2007. Projektet hade två övergripande mål vilka var att dels skapa förutsättningar för rationalisering av Försvarsmaktens IT-driftverksamhet motsvarande 100 miljoner kronor för 2008 års driftverksamhet, dels att skapa IT-infrastrukturella förutsättningar för att effektivt kunna realisera och införa nya eller utvecklade integrerade resurs- och verksamhetsledningssystem.

De metoder och verktyg som tagits fram för dessa ändamål omfattar centraliserad och processororienterad driftorganisation och verksamhet, konsolidering och standardisering av IT-infrastruktur samt realisering och införande av en försvarsmaktsgemensam IT-arbetsplats med tillhörande infrastruktur. Sammantaget har 17 600 stycken IT-arbetsplatser levererats.

Genom projektet har införandet av en processtyrd IT-verksamhet enligt en internationell standard för hantering av förvaltning och drift av IT-system påbörjats i Försvarsmakten. Fortsatt utveckling kommer att ske kopplat till etableringen av den samlade systemförvaltningsorganisationen för SAP inom FMLOG.

Den planerade ackumulerade rationaliseringen för projektet UIT 2008 jämfört med 2005 års kostnadsläge uppgår till 100 miljoner kronor. Av dessa har 42 miljoner kronor redan fallit ut 2007 och resterande 58 miljoner kronor tas hem under 2008. Personalen har minskat med 160 personår.

11.1.3 Gemensam administration

Med lokal administration avses den administration som krävs för verksamheten vid en organisationsenhet i Försvarsmakten (f.n. 35 förband, skolor och centrum, varav Högkvarteret och FMLOG i viss mån intar en särställning). Arbetet fortsätter med att se över kostnaderna inom områdena ekonomiadministration, personaladministration och informationstjänst.

Försvarsmakten höjer kvaliteten och effektiviserar Human Resources-arbetet genom övergång till försvarsmaktsgemensamma processer och arbetsrutiner. HR-arbetet skall utföras på likartat sätt oavsett var det utförs. Planerat införande av ny HR-organisation med ett gemensamt HR Center beräknas ge effektvinster från och med 2009. Under 2008 beräknas effektiviseringar på 5% när befattningar som blir vakanta inte återbesätts.

Försvarsmakten rationaliserar bland annat informationstjänsten genom att i större utsträckning utnyttja centrala avtal för annonsering samt upphandla foto- och filmtjänster centralt, i första hand Combat Camera. Vidare sker ingen nyrekrytering av skolinformatörer inför hösten 2008 vilket innebär en besparing på cirka 2 miljoner kronor. Tidningsproduktionen minskas också på central nivå med cirka 2 miljoner kronor. Dessutom planeras en reduktion med 25% av sponsrings- och marknadsföringsaktiviteter. Ytterligare områden som omfattas av rationaliseringar är ett minskat deltagande i mäsor och event samt satsningar på lokala evenemang i stället för centrala försvarsmaktsdagar. För 2009 ses möjligheterna för att genomföra personalreduktioner över. I ett arbete som genomfördes 2007 med redovisning i november framkom att med nyckeltalsberäkning finns möjligheten att minska antalet informatörer i Försvarsmakten med cirka 6 individer.

Inom området ekonomiadministration har FMLOG sedan 2004 reducerat antalet anställda med cirka 60 personer. Inom ekonomiadministrationen var under 2004 cirka 170 personer verksamma på fem orter. Vid slutet av 2007 fanns verksamheten på tre orter och sysselsatte cirka 110 personer. Utfallet av kostnadsreduktionerna innebär vid utgången av 2007 en sammantagen besparing om 26,5 miljoner kronor i 2004 års fasta prisnivå. Konsolideringen fortsätter under 2008 med nedläggning av ytterligare ett kontor. I avvaktan på effekthemtagning av elektronisk fakturahantering samt införandet av ett nytt ekonomisystem kommer verksamheten dock att bedrivas på två orter. Införandet av ekonomisystemet SAP beräknas ske under 2009-2010. Verksamheten beräknas därefter sysselsätta cirka 70 personer vid ett samlat kontor i Boden.

11.1.4 Teknikkontoren – materieladministration

Under året har ett antal rationaliseringar och reduktioner genomförts inom teknikkontoren och materieladministrationen. Bland annat konsolidering av teknikkontorsorganisationen genomförts vilket i praktiken innebär att Teknikkontor Vapen har blivit en del av Teknikkontor Mark (4 personer har övergått till förbandsproduktion), Ledningssystem projekt Organisation Försvarsmaktens Telenät gav en reduktion på 9 personer samt ny teknisk organisation i marinen genom Arbetsgrupp Marin Basbataljon (10 personer).

Besparingar genom effektivare materieladministration i drift-/vidmakthållandefasen är svårt att omsätta i direkta monetära termer. Besparingarna bedöms uppgå till 28 miljoner kronor under 2007.

11.1.5 Fastighetskontoren

Försvarsmaktens resurser för fortifikatoriskt (FORTV) utvecklingsarbete har överfört till Fortifikationsverket. Arbete pågår med att resurser i form av personal och arbetsmaskiner för anläggnings- och vägdrift förs över från Försvarsmakten till FORTV. Försvarsförvaltningsutredningen menade att FORTV bör biträda Försvarsmakten avseende

andra förhyrningar samt att FORTV bör svara för all hyresadministration inklusive brukaruppdelning, sammanställningar, uppföljningar och prognoser som Försvarmakten behöver. Överlämning av dessa uppgifter har skett.

Försvarmakten har vidare avvecklat fastighetskontoren och garnisonssamordnarna. I dess ställe har tre lokalplaneringsenheter organiserats med främsta uppgift att utgöra Försvarmaktens beställarkompetens av infrastruktur samt följa upp utnyttjandet av infrastruktur.

Försvarmakten har med anledning av Försvarsförvaltningsutredningen ändrat inriktning för verksamheten inom funktionen samt reducerat organisationen med 88 tjänster. Totalt beräknas besparingen till cirka 151 miljoner kronor vid utgången av 2007.

11.2 Forskning, teknikutveckling samt utveckling m.m.

Enligt regeringen ska Försvarmakten minska sina beställningar avseende forskning, teknikutveckling samt utveckling m.m. med 500 miljoner kronor jämfört med år 2004. Minskningen ska vara fullt uppnådd vid utgången av 2008. För analys av utfall för forskning, teknikutveckling samt utveckling m.m. hänvisas till de avsnitt som i övrigt redovisar resultatet för Forskning och teknikutveckling (FoT) samt anslaget 6.3 Forskning och teknikutveckling.

11.3 Materielprocessen

Enligt regeringen ska kostnaderna för Försvarmaktens materieförsörjning inklusive Försvarets materielverks egna kostnader minska med 900 miljoner kronor från och med 2009 i förhållande till 2004 års utfall. Från och med 2007 ska kostnaderna ha minskat med totalt 500 miljoner kronor.

Kostnadsreduktioner har under 2007 skett genom en sänkning av Försvarets materielverks egna kostnader om 572 miljoner kronor. Besparingen har realiserats genom bland annat minskade personalkostnader och hyreskostnader samt genom en halvering av kostnaderna för resurskonsulter.

Vidare bedömer Försvarets materielverk att utfallet av kostnadsreduktioner inom materielprocessen uppgår till drygt 150 miljoner kronor under 2007. Besparingarna har bland annat gjorts inom systemstöd till JAS 39 Gripen, ledningssystem för ytfartyg och ubåtar samt inom området utveckling av ubåtsbatterier.

Totalt har besparingskraven för 2007 med god marginal uppnåtts inom området Försvarmaktens materieförsörjning inklusive Försvarets materielverks egna kostnader.

Målet är att kostnadsminskningarna ska klaras utan att försämra Försvarets materielverks leveransåtaganden mot Försvarmakten och andra kunder. Efter 2009 är målet att Försvarets materielverk ska bestå av cirka 1 500 medarbetare och att konsultanvänd-

ningen har halverats. Försvarets materielverk ska också ha betydligt lägre kostnader för resor, lokaler och administration. Utvecklade affärsmetoder med ökad konkurrensutsättning och striktare avtalstillämpning ska möjliggöra kostnadssänkningar inom materielprocessen.

11.4 Avvecklingskostnader

Avvecklingskostnaderna fick för 2007 högst uppgå till 66 miljoner kronor. Genomförandet av besparingarna under 2007 har genomförts utan att särskilda avvecklingskostnader uppstått

12 AEJPT (RB p. 31)

12.1 Bakgrund

AEJPT står för Advanced European Jet Pilot Training. Det är en idé från 1997 inom EURAC - European Air Chiefs Conference. 2002 tecknades ett Memorandum of Understanding (MoU) med runt tio nationer. AEJPT består av två delar; dels Eurotraining, som omfattar en gemensam flygskola, dels Eurotrainer, som avhandlar ett gemensamt nytt skolflygplan.

Den tänkta gemensamma europeiska flygskolan planeras inneha två huvudbaser i Europa (en i norr och en i söder).

Sverige har anmält Söderhamn som möjlig skolflygplats men detta är numera upp till den som offererar.

12.2 Genomförd verksamhet 2007

Under året lades en ny beställning (2007-06-21) med ekonomiskt utfall under 2008.

Under 2007 har upphandlings- MoU legat för undertecknande av nio nationer. Själva undertecknandeprocessen har dock gått långsamt och verksamheten bedöms försenad med upp till ett år. I Sverige ligger MoU hos Försvarsmakten för beredning. När MoU är undertecknat skall det leda till offertförfrågan (RFP) om helhetskoncept (Baser, flygplan m.m.).

13 Flyg- och rymdindustrin (RB p. 32)

13.1 Allmänt

I Näringsdepartementets rapportserie utgavs 2005-01-14, med beteckningen N2004/3333/NL, rapporten "Flyg- och rymdindustrin - En del av Innovativa Sverige". Den behandlar i betydande omfattning den militära flygindustrin, bedömda behov för Försvarsmakten samt beskriver den omstrukturering i Europa som skett inom flyg- och rymdindustrin.

13.2 Återrapporteringskrav

”Försvarsmakten skall redovisa de särskilda insatser som gjorts för att bidra till målen för de strategiska områden som är relevanta för myndigheten och som beskrivs i handlingsplanen för strategin ”Flyg- och rymdindustrin - En del av Innovativa Sverige” (N2004/3333/NL).”

13.3 Utgångspunkter

Försvarsmakten fastställde i februari 2007 en ny strategi för materielförsörjning (MFS). Den redovisar anskaffning genom beställning av befintlig materiel på marknaden som primär metod och att egenutveckling skall komma ifråga endast då övriga möjligheter inte kan lösa behovet. Den tar inte längre upp begreppet nischer, som var en viktig utgångspunkt för beskrivningen i ”Flyg- och rymdstrategin”. Därmed finns i MFS ingen uttalad grund för riktade satsningar mot svensk flyg- och rymdindustri.

I den preliminära versionen av FoU-strategi för Försvarsmakten, som förväntas bli fastställd under 1:a kvartalet 2008, utpekas flygområdet som ett av få strategiska områden där Försvarsmakten fortsatt behöver bedriva en egen kunskapsutveckling. Det finns därmed en viss spegling av vad som utpekas i Flyg- och rymdstrategin. Det betonas samtidigt att sådan utveckling bör ske i internationell samverkan.

Skillnaden gentemot MFS är framför allt att FoU skall generera den kunskap som krävs för att

1. befintliga system (främst Gripen) kan drivas vidare under sin utpekade livslängd med avsedd verkan,
2. Sverige skall kunna uppfylla nationella åtaganden mot andra nationer avseende Gripensystemet,
3. värdera såväl svenska som utländska systemlösningar som kan komma ifråga vid upphandlingar.

13.4 Ekonomiska förutsättningar kopplade till berörd handlingsplan

Anslaget för Forskning och teknikutveckling (anslag 6:3) användes under 2007 till att stödja flygområdet i reducerad, men ändå relativt betydande, omfattning. Detta beror delvis på att Försvarsmakten detta år fick överfört hela det tidigare anslaget avseende experimentell flygforskningsverksamhet vid FOI. Som ett led i beslutet att minska Försvarsmakten beställningar till FOI och FHS med 500 miljoner kronor att vara genomfört 2008 fanns dock inplanerat en reduktion även av detta anslag, med långt mer än hälften. Försvarsmakten har därför inte möjlighet att avgiftsfinansiera fortsatt experimentverksamhet i Bromma och FOI avser därför avveckla anläggningen om inte någon annan huvudman är beredd att ta över den. Det innebär att berörda vindtunnlar och kompressorprovrigg som utgjort en del av svensk infrastruktur för flyg- och rymdrelaterad utveckling inte längre kommer att drivas med statlig finansiering. Här föreligger således, av försvarsekonomiska skäl, en förändring som inte kan anses vara i linje med Flyg- och rymdstrategin. Försvarsmakten har dock behov av fortsatt kompetens vid FOI inom experimentell aerodynamik och strömningsberäkningar, varför lösningar för sådant kompetensbevarande nu diskuteras.

Den fortsatta reduktion av anslaget för försvarets forskning och teknikutveckling som nu planeras kommer att innebära minskad möjlighet till riktade satsningar mot svensk flygindustriell utveckling, vilket negativt påverkar syftet med handlingsplanen.

13.5 Genomförd verksamhet

13.5.1 Allmänt

Det nationella flygtekniska forskningsprogrammet, NFFP, vars fjärde omgång avslutas 2008, har varit en av de tydligaste satsningarna på svensk kompetensuppbyggnad inom området. Programmet är inom flygforskningsområdet centralt för ömsesidig kunskapsöverföring mellan de civila och militära områdena. Försvarmakten har via FMV bidragit med 20 miljoner kronor årligen under NFFP 4, med en lika stor satsning från Vinnova, medan industrin har bidragit med samma belopp som staten, dvs. 40 miljoner kronor per år. Denna satsning har främst riktats till universitet och högskolor, genom finansiering av såväl doktorander som rena teknikprojekt, varför Försvarmakten på ett substantiellt sätt har bidragit till behov beskrivna i Flyg- och rymdstrategin. En extern utvärdering av hela NFFP görs för närvarande på uppdrag av programmets beslutandeorgan (BO). Förhandsinformation från utvärderingen pekar på att NFFP varit av stor vikt för såväl industri som UoH, samt att den givit Sverige inträdesbiljett till flera stora europeiska forskningsprogram.

En eventuell fortsättning i form av ett NFFP 5 diskuteras för närvarande inom BO medlemskrets och initiala kontakter har tagits med de två berörda departementen, Näring och Försvar. Försvarmakten har dock meddelat att det för ett nytt program bedöms vara svårt att bibehålla den tidigare ekonomiska nivån genom att nya reduktioner planeras av anslaget 6:3. Detta kommer att negativt påverka syftet i handlingsplanen.

Utöver överflyttningen till Försvarmakten av tidigare anslagsmedel som gick till FOI genomfördes 2007 också en annan förändring. Då överfördes medel för skick-objektbunden FoT, som tidigare inplanerats på materielanslaget 6:2.1, till anslag 6:3, för att därigenom skapa en mera sammanhållen planering av all forskning och teknikutveckling. En väsentlig del av dessa medel avsåg flygrelaterade beställningar till industrin samt medverkan i europeiska flygforskningsprogram. Enligt såväl berörd industri som FMV och FOI har denna verksamhet, tidigare benämnd FoT25, numera FoT Flygteknik, utgjort en mycket viktig källa för uppbyggnad av svenskt kunnande och industriella förutsättningar inom flygområdet.

En gradvis reducering av ekonomin inom FoT Flygteknik har skett sedan 2004 och ytterligare besparingar inplaneras kommande år, som ett led i Försvarmaktens ekonomiska omställning men också som en konsekvens av materielförsörjningsstrategin. Försvarmakten kommer därför inte att kunna stå för en lika stor andel av satsningarna inom Flyg- och rymdstrategins område som förut.

Inom rymdområdet har Försvarmakten genomfört två särskilda redovisningar till regeringen. SR78 från 2005 föreslog en lösning av svenska behov avseende satellitbaserad spaningsför-

måga som skulle vara en kombination av ett mera omfattande internationellt samarbete och en mindre svensk spanings satellit. Ett år senare genomfördes SR79 där det konstaterades att flera myndigheter skulle vara mycket betjänta av en svensk nationell spanings satellitresurs, men att finansieringen av en sådan inte inrymdes i Försvarets planering, inte heller i övriga tillfrågade myndigheters.

Under 2007 har Sverige svarat avvaktande på förfrågningar kopplade till det franska MUSIS-projektet. Det bedöms fortfarande finnas möjlighet att knyta Sverige till detta samarbete, men det är för närvarande okänt för Försvarets makt om grundförutsättningarna har ändrats. Efter som det inte föreligger någon planerat samarbete finns inte skäl att vidare beröra det i föreliggande redovisning.

Inom satellitområdet satsar Försvarets makt, via FMV, FoT-medel i några mycket begränsade teknikutvecklingsprojekt med svenska småföretag som leverantörer. Det handlar främst om utveckling syftande till att minska vikt och storlek på komponenter, av största betydelse för rymdbaserad utrustning men med avsevärd nyttoaspekt även för flygburen utrustning (t.ex. kommunikation, elektronik och sensorer) i bl a Gripen.

Flygområdet omfattar såväl bemannade som obemannade farkoster. Inom det sistnämnda är Neuron det projekt som utgör den största ekonomiska satsningen av försvarsanslagsmedel. Det bekostas dock med särskilda medel som inte är samordnade med FoU-planeringen i Försvarets makt.

Betydande satsningar inom Flyg- och rymdstrategins intresseområde återfinns inom Gripen Demonstratorprogram. Där sker utveckling med såväl svenska Försvarets maktens som exportkunders behov i fokus. Inom såväl sensor-, telekrig- som andra Gripenrelaterade teknikområden sker här en tydlig samordning med satsningar inom FoT-området Flygteknik. Demonstratorprogrammet är en del av den s k handlingsplanen för Gripen, vilken även omfattar ombyggnation av 31 flygplan till C/D status syftande till att ensa flygplanflottan och reducera den till 100 flygplan. Handlingsplanen omfattar också gångtidsförlängning av systemet bortom 2040, vilket kräver särskilda åtgärder efter särskilda beslut av statsmakterna. En grundläggande förutsättning i handlingsplanen är att systemet skall vidareutvecklas med harmoniserade krav gentemot potentiella nya kunder. Handlingsplanen möjliggör att Försvarets makt över lång tid kan basera stridsflyget på Gripensystemet och att ersättare inte behöver inplaneras förrän efter 2030. Denna långsiktighet ställer krav på fortsatt satsning på flygområdet, dels för att upprätthålla en nödvändig kompetens under systemets livslängd och dels för att vidmakthålla en trovärdig kompetens gentemot potentiella nya kunder och framtida samarbetspartners.

Medverkan i internationella samarbeten för harmonisering av krav, för att t.ex. uppnå mera miljöanpassade flygmotorkonstruktioner samt för att stödja de exportansträngningar som Sverige gör beträffande Gripen-systemet, är mycket väsentligt för flygområdet. Med minskade anslagsramar för FoU kommer Försvarets makt dock behöva minska bredden i den internationella medverkan, för att kunna bibehålla spetsen inom vissa teknikområden. Försvarets makt

kommer under 2008, i enlighet med regleringsbrevet, ta fram en prioritering avseende medverkan i bi- och multilaterala internationella samarbeten.

Försvarsmakten FoU-strategi kommer att utpeka att Försvarsmakten i ökande omfattning skall medverka i samfinansierade program, såväl nationellt som internationellt. Detta stämmer väl överens med Flyg- och rymdstrategins inriktning. Nationellt är Vinnova en viktig samarbetspart. Redan nu pågår NFFP men Försvarsmakten deltar via FMV även i det s k säkerhetsforskningsprogrammet, knutet till Lindholmen Science Park. Internationellt har det tidigare skett genom projekt inom ramen för WEAG, LOI-gruppen, NATO m m. ETAP utgör exempel på ett fruktsamt multinationellt och samfinansierat samarbete inom flygområdet. Nu är det främst EDA som är motor i ökningen av samarbeten på europeisk bas.

13.5.2 Genomförd verksamhet inom för Försvarsmakten relevanta delar av handlingsplanen

Relevanta för Försvarsmakten är främst åtgärdsområdena 2 och 6.

2. Samspelet mellan stat, näringsliv och forskning

Försvarsmakten har fortsatt medverkat i det nationella flygtekniska forskningsprogrammet, NFFP. Denna finansiering har stött uppbyggnad och bevarande av kompetens inom flygområdet.

I Försvarsmaktens nya FoU-strategi framhålls fördelen med duala tillämpningar, vilket har blivit en viktig grund för närmandet mellan försvarsrelaterad (militär) och civil FoU. Detta synsätt spelar en viktig roll i planering och genomförande av NFFP.

BO inom NFFP har planerat och genomfört årliga programseminarier, för att medge informationsutbyte mellan aktörer (UoH, industri och myndigheter) knutna till flygteknisk FoU. Sådana seminarier bildar en utgångspunkt för efterfrågade diskussioner om ytterligare synergier.

Föreslagen samordning av Försvarsmaktens FoT med industrin och FOI har försvårats av den omfattande omplaneringen (reduktionen) av FoT efter Försvarsförvaltningsutredningen, samt fastställandet av en ny materielförsörjningsstrategi med en tydlig avgränsning mot industrin.

Etablerandet av referensgrupper, med medverkan från industrin, har initierats för befintliga FoT-områden. Former för detta och åtgärder för att balansera behov av sekretess, principer för industrins medverkan m m återstår dock att fastställa.

I tidigare avsnitt beskriven inriktning i den nya FoU-strategin avseende ökad omfattning av samfinansierade program, internationell forskningssamverkan m m, är exempel på åtgärder där den handlingsplan som föreslås i Flyg- och rymdstrategin till del har börjat uppfyllas. I den fortsatta omstruktureringen av Försvarsmaktens FoU kommer ett närmare samarbete med andra aktörer, såväl nationellt som internationellt, utgöra ett av de viktigaste målen.

6. Synergier mellan civila och militära tillämpningar

a) Rymdprogram

Försvarsmakten stödjer, som anges ovan, flera rymdprogram, men har beredskap att ytterligare utveckla de synpunkter som har lämnats i tidigare redovisningar till regeringen

b) Civila flygprogram

Denna sektor är inte direkt tillämplig för Försvarsmakten. Betonas bör dock att satsningar inom NFFP på ”gröna” motorteknologier även är relevant för militärt flyg sett mot såväl drifekonomi som ett gemensamt ansvar för en hållbar utveckling.

c) Militära flygprogram

Gripenprogrammet utgör det genom tiderna mest avancerade, komplexa och omfattande utvecklingsprojektet inom Sverige avseende flygsystem. Baserat på svensk förmåga inom området sedan 1940-talet har Sverige en kompetens att utveckla ett komplett, modernt stridsflygsystem, något som få nationer idag klarar av. Utöver behovet av en omfattande kompetensbredd, infrastruktur m m krävs en tydlig nationell vilja och finansiering. Såväl den offentliga sektorn som den privata har bidragit till att möjliggöra detta och synergierna har varit ömsesidiga. Vad det gäller teknikkompetenser är förmågan till utveckling av system av system, dvs den övergripande teknikkivå viktigast. Här ingår även förmågan att kravställa, planera och prioritera komplexa projekt. Människa-maskin-aspekterna är på denna nivå avgörande för att möjliggöra att resultatet är flygsäkerhetsmässigt acceptabelt samt att god operativ effekt kan uppnås med systemet.

Andra viktiga teknikområden är sensorutveckling, vapenintegration och framdrivning samt tekniska och taktiska stödsystem.

d) Demonstratorprogram

Kopplat till Gripen finns dels UCAV-demonstratorn Neuron, där Försvarsmaktens satsning är signifikant. Dels finns verksamhet inom ETAP (European Technology Acquisition Programme) där den svenska medverkan finansieras med FoT-medel. Det pågår flera också diskussioner mellan Försvarsmakten/FMV och Vinnova, om utlysande av förstudier till några nya små teknikdemonstratorer där flyg- och rymdindustrin blir berörd. Bortsett från eventuella ytterligare ekonomiska nerdragningar så ser Försvarsmakten demonstratorer som ett effektivt sätt att omvandla resultat från teoretisk forskning till realiseringsstudier inför framtida materielanskaffning. Kopplingen mellan ETAP, Neuron och Gripenprogrammet är ett sådant konkret exempel. Samarbetet inom ETAP bidrog till att Neuronprogrammet kunde skapas och startas på bilateral bas. FoT-verksamheten kunde alltså bidra till avknoppning och konkretisering i ett bilateralt demonstratorprogram. Denna demonstrator har för svensk flygutvecklingsverksamhet en central roll i vidmakthållande och utveckling av svensk flygkompetens, vilken i sin tur bidrar till att industrin kan vidareutveckla Gripen inom områden där Försvarsmakten lägger få eller inga beställningar, t.ex. styrsystem och hållfasthet.

e) Teknologiprogram

Inom detta område lämnades i Flyg- och rymdstrategin flera konkreta förslag. Inom säkerhetsforskningsområdet har Försvarsmakten via FMV engagerat sig med finansiering och delta-

gande. Beträffande ett centrum för kompressorteknologi har, av de skäl som redovisas i tidigare avsnitt, Försvarsmakten beslutat att upphöra med finansieringen. En ökad samordning mellan program med flygtekniskt innehåll är under införande, inte minst på grund av krav på rationalitet och effektivitet som ställts i den minskade ekonomin för flygrelaterad FoT.

14 Genderforce (RB p. 39)

14.1 Bakgrund

Initiativet att starta projektet Genderforce togs av Försvarsmakten 2004 då såväl signaler från regeringen samt insikt internt entydigt pekade på behovet av att avsevärt förbättra implementeringen av FN-säkerhetsrådsresolution 1325/2000 "Kvinnor, Fred och Säkerhet" i organisationen. Kontakter togs med övriga partners i Genderforce. Projektet planerade för att genomföra ett projekt med följande mål:

- Ökad andel kvinnor i internationella insatser och missioner på alla nivåer.
- Mandaten och tolkningen av mandaten har ett genusperspektiv.
- Svensk personal har kunskap om innebörden av FN-res. 1325, vad den i praktiken innebär för deras arbete och att de inom ramen för sitt mandat främjar *empowerment* av kvinnor i insatsområdena och därmed främjar jämställdhet mellan kvinnor och män.
- Utvecklingspartnerskapets (UP) parter medvetenhet om sina och varandras roller i insats- och missionsområden och samverkan inom ramen för respektive mandat.
- Det finns genuskompetens i internationella insatser och cheferna har stöd för att integrera ett genusperspektiv och arbeta för jämställdhet.
- Ökad förståelse för vad människohandel är, kunskap om hur man känner igen tecken på att det förekommer människohandel samt vilka som blir dess offer och hur man motverkar den.
- De chefer som genomgår Gender Coach programmet har god kunskap om jämställdhets- och genusdimensioner att applicera på såväl nationell som internationell verksamhet.
- UP:s parter har kunskap om jämställdhet/genus och mänskliga rättigheter och FN-res 1325 och tillämpar den i sin utbildningsverksamhet.

Genderforce byggdes upp i 8 delprojekt där ingen av parterna deltog i samtliga delprojekt. Försvarsmaktens val av delprojekt avgjordes av en prioritering av de samlade resurserna.

Arbetet inom ramen för Utvecklingspartnerskapet (UP) Genderforce har för Försvarsmaktens räkning utgått från Försvarsmaktens styrgrupp FN-säkerhetsrådsresolution 1325/2000 "Kvinnor, Fred och Säkerhet" samt att integrera ett genderperspektiv i de internationella insatserna. Under projektperioden har ca. 20 personer från Försvarsmakten arbetat aktivt i projektet, delprojekten samt i styrgruppen 1325. Under Genderforce projektperiod har ca. 3 000 individer genomfört utbildning inom ramen för de olika delprojekten. 2 500 av dessa har genomfört grundutbildning 1325 som en del av en grundläggande missionsutbildningen inför insats.

14.2 Sammantagna slutsatser och rekommendationer för Projektet Genderforce

Det övergripande syftet för Försvarsmakten har varit att avsevärt öka medvetenheten och kunskapen om FN: säkerhetsrådsresolution 1325 "Kvinnor, Fred och Säkerhet" och genderfrågor inom myndigheten samt att påbörja arbetet med att integrera detta i den ordinarie verksamhetsstrukturen. Den efteranalys som gjorts visar att syftet uppnåtts med gott resultat. Försvarsmakten kan fastställa att Genderforce-projektet varit framgångsrikt och det lyckats placera FN-resolution 1325 och genderfrågor på kartan såväl internt som externt. Genderforce är idag ett "varumärke" som är välkänt med gott renommé även utanför Sveriges gränser. Ett exempel är Gender Coach programmet som presenterades för en bred EU publik i Österrike maj 2007 (initiativ tagare EU-kommissionen) samt blev inbjudna att presentera projektet till en bred grupp FN-representanter (high level) i Genève under oktober 2007, inbjudna av UNHCR¹⁰. Projektet är omskrivet i såväl EU som FN dokument.

Även internt i Försvarsmakten bedöms Genderforce ha fått önskad effekt och bidragit till att ta frågorna ett stort steg framåt i organisationen. Trots detta har det under slutskedet av projektet tydliggjorts att delar av organisationen ännu inte är mogna för att projektet fullt ut förs över i linjeorganisationen. Bedömningen är att det behövs en "kritisk massa" bland myndighetens personal, som genomfört de olika delarna i Genderforce program, innan linjeorganisationen tar över.

Genderforce styrka ligger i att arbetet bedrivs mycket nära den ordinarie verksamheten och dess aktörer. Närheten skapar såväl bättre kvalitet och stabilitet som verklighetsanknuten förankring. Detta är helt centralt för framgångsrik integrering av begrepp och idéer som inte sällan beskrivs främst i akademiska och abstrakta termer. För närvarande föreligger för Försvarsmaktens del en slutrapport Genderforce med slutsatser och rekommendationer för Försvarsmakten. Beslut i detta avseende kommer att fattas i närtid.

Genderforce som EU finansierat utvecklingsprojekt avslutades 31 december 2007. Medverkande parter i Genderforce fortsätter sitt samarbete även efter projektets slut, dock i lägre takt än tidigare. Fokus är inledningsvis att integrera, förvalta och utveckla de produkter som tagits fram inom ramen för projekt Genderforce. För Försvarsmaktens del handlar det om att inrätta en årsarbetskraft under tre års tid för att samordna arbetet. Därefter är inriktningen att Genderforce slutprodukter ska föras in i linjeorganisationen helt och hållet.

14.3 Genderforce organisation

Medverkande organisationer i Genderforce är Försvarsmakten, Räddningsverket, Polisen, Lottorna, Officersförbundet samt Kvinna till Kvinna. Högsta beslutande organ har varit Utvecklingspartnerskapet (UP) där varje partner innehaft en plats. ESF-rådet¹¹ har styrt verksamheten med direktiv och varje beslut måste tas i konsensus. Varje delprojekt har haft en

¹⁰ The United Nation Refugee Agency

¹¹ Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige

utsedd delprojektledare och en delprojektgrupp och dessa rapporterar till UP. Mellan UP och Försvarmakten sker samverkan med Försvarmaktens styrgrupp 1325.

14.4 Delprojekt 1 Rekrytering

14.4.1 Bakgrund/delmål

- Alla aktuella utlandsbefattningar inom Utvecklingspartnerskapets medlemmar har tydliga och jämställda kompetensbeskrivningar.
- Organisationernas rekryterare använder professionella metoder och rekryterar transparent och genusmedvetet.
- Organisationerna har kunskap om eventuella hinder som motverkar kvinnor att söka och delta i internationella uppdrag respektive vad som motiverar kvinnor att söka internationella uppdrag.

14.4.2 Processen

Delprojekt 1 beslutade tidigt i sitt arbete att inte fokusera på första punkten i ovanstående stycke, vilket för Försvarmakten innebar att den del som ansågs vara allra mest angelägen inte alls kom att genomföras inom ramen för Genderforce. I delprojektet har Försvarmaktens representation inte varit fullt aktiv, vilket bland annat inneburit att endast fyra personer från Försvarmakten genomgick hela den pilotutbildning som genomfördes. I steg två av denna utbildning deltog nio personer från Försvarmakten. Ett konkret resultat av den granskning som påbörjades var att det vid den operativa staben inrättades en befattning med ansvar för att koordinera rekryteringsarbetet bland annat med syftet att säkerställa att det finns befattningsbeskrivningar för utlandsstyrkan. Befattningshavaren arbetar med att säkerställa att de befattningsbeskrivningar som omarbetas har ett tydligt genus/jämställdhetsperspektiv.

Utbildningen som genomförts inom ramen för delprojekt 1 bedöms i dagsläget inte vara så färdigutvecklad och kvalitetssäkrad så att den enkelt kan genomföras med en bredare målgrupp.

14.5 Delprojekt 2 mandat

14.5.1 Bakgrund/delmål

- Mandaten från regeringen och FN-organ har ett genusperspektiv.
- Myndigheterna tolkar mandaten med ett genusperspektiv.
- Det finns checklistor för att tolka mandaten samt utforma, genomföra och följa upp uppdrag.
- Sverige driver frågan att EU, FN och andra internationella aktörer skall ha genusmedvetna mandat.

14.5.2 Processen

Delprojekt 2 har med stor framgång genomfört en utbildning i genusanalys för 10 personer från Försvarmakten (20 deltagare totalt). Beslut har fattats att genomföra utbildningen ytter-

ligare en gång med representation från Försvarsmaktsledningen. Förankringsarbetet gentemot Regeringskansliet har genomförts men inte uppnått önskad effekt, utan varit mer av informationsutbytes karaktär. Ett utkast på en checklista enligt ovan har tagits fram.

14.6 Delpjekt 3 Empowerment

14.6.1 Bakgrund/delmål

- Ökad kunskap om res 1325 och dess praktiska betydelse för den egna verksamheten bland chefer, insats/projektledare och utbildare inom UP.
- Ökad kunskap om res 1325 och dess praktiska betydelse för den egna verksamheten bland personal på internationella insatser och missioner.
- Rutiner för hur svensk personal i insatser/missioner på bästa sätt samlar in information från kvinnor och främjar kvinnors deltagande utan att riskera deras säkerhet.

14.6.2 Processen

Inom ramen för delpjektet har ett stort antal intervjuer genomförts av individer med erfarenhet från utlandstjänstgöring. Intervjuerna har bearbetats för att ingå i en sammanställning ”Goda och dåliga exempel” att användas i utbildningar. Utgåvan har remisshanterats internt inom Genderforce. Bedömningen är att det är en bra produkt med en god pedagogisk struktur.

14.7 Delpjekt 4 Samverkan i fält

14.7.1 Bakgrund/delmål

- Att få fram ny och djupare kunskap om civil-militär samverkan – en analys om hur det ser ut idag och identifiera problemområden, hinder och utmaningar för samverkan.
- Att öka förståelsen bland chefer och insats/projektledare inom UP:s organisationer om samverkan – vilka problem som finns och förtjänster.
- Att tydliggöra former för samverkan i fält.

14.7.2 Processen

Projektet genomfördes genom att Försvarshögskolan fick ett forskningsuppdrag. En slutprodukt är levererad men bedömningen är att den inte bidragit till nya kunskaper.

14.8 Delpjekt 5 Gender Field Advisor

14.8.1 Bakgrund/ delmål

- Ökad kunskap om jämställdhet, genus och res 1325 hos chefer och nyckelpersoner.
- Kartläggning av befintlig kunskap och praktiska erfarenheter.
- Ta fram en utbildning för Gender Advisors
- Utbilda ca. 25 Gender Advisors
- Pilotprojekt med Gender Advisors i internationell tjänstgöring samt utvärdering av detta.
- Övning av Gender Advisors inom ramen för befintlig övningsverksamhet i Sverige.

- Slutseminarium/workshop kring fördelar, resultat, erfarenheter etc.

14.8.2 Processen

Delprojektet har lidit av stor personalomsättning, trots det har en pilotutbildning av Gender Field Advisors genomförts med lyckat resultat. Inför utbildningen genomfördes en benchmarking gentemot andra internationella aktörer med erfarenheter från Gender Advisor befattningarna (DPKO¹², Röda Korset, IFRC¹³, UNHCR, OSCE¹⁴ m.fl.) Utbildningen har omfattat 3+2 dagar med en mellanliggande hemuppgift på 1-2 dagar att redovisa vid sista kurstillfället. Fem av de utbildade har redan ianspråktagits för olika Gender Advisor uppdrag. Tio personer från Försvarmakten har genomfört utbildningen.

14.9 Delprojekt 6 Människohandel

14.9.1 Bakgrund/ delmål

- Ökad kunskap hos högre chefer/ansvariga i utsändande myndigheter/organisationer om människohandel och dess konsekvenser.
- Ökad medvetenhet hos utsänd personal om människohandel och dess konsekvenser.
- Utformning av en utbildningsmodul i fyra steg (en allmän utbildning "hemma i Sverige", en insats/missionsspecifik "hemma i Sverige" och en utbildning under själva utlandstjänstgöringen) samt med uppföljningsmekanismer efter avslutad utlandstjänstgöring.
- Uppförandekod följs och kunskap om sanktioner för brott mot denna finns såväl hos personal anställd vid svenska myndigheter samt inhyrda konsulter/entreprenörer.
- Personalen känner igen tecken på att människohandel förekommer.

14.9.2 Processen

Genderforce gjorde bedömningen att pga resursbortfall lägga ut uppgiften, att ta fram ett utbildningsmaterial, på extern aktör. Stiftelsen Kvinnoforum som bedrivit ett "syster-EQUAL-projekt" om trafficking, fick uppdraget. Ett utbildningsmaterial, ännu inte kvalitetssäkrat, har levererats.

14.10 Delprojekt 7 Gender Coach

14.10.1 Bakgrund/ delmål

- Ökad kunskap om jämställdhet, genus och res 1325 bland chefer och nyckelpersoner.
- Arbeta fram ett Gender Coach program samt genomföra en traditionell matchningsprocess av Gender Coaches samt adepter.
- Utbilda 10-12 Gender Coacher (coacherna handplockas, d.v.s. skräddarsydda lösningar kan behövas).
- Genomförande av Gender Coach programmet

¹² Department of Peacekeeping Operations

¹³ International Federation of Red Cross

¹⁴ Organization for Security and Co-operation in Europe

- Utvärdering av Gender Coach programmet.
- Slutseminarium/workshop kring fördelar, resultat, erfarenheter etc.

14.10.2 Processen

Gender Coach programmet är genomfört. Tolv chefer varav sex från Försvarmakten har fått personliga coacher under året och utvärderingen (Uppsala Universitet) har visat att programmet uppnått mycket gott resultat. Gender Coach programmet har väckt stort intresse externt, såväl nationellt som internationellt.

14.11 Delprojekt 8 jämställdhet och kvinnors rättigheter (utbildningsprojektet)

14.11.1 Bakgrund/delmål

- Utbildningsmoduler med två olika inriktningar jämställdhet/genus samt 1325/mänskliga rättigheter är framtagna. Inom varje modul ska utbildningsverktyg/hjälpmiddel för utbildare på olika nivåer tas fram för de respektive målgrupperna. Modulerna är uppbyggda så att ett flexibelt användande kan ske, och att man som utbildare själv kan ”bygga ihop” modulerna så att de passar varje enskilt tillfälle med hänsyn till såväl mål, målgrupp som tid till förfogande. Varje modul bör innehålla två nivåer. Målet är att utbildningsmodulerna ska bli en del av redan befintliga utbildningar inom respektive organisation. Utbildare inom UP:s parter har genomgått utbildning i jämställdhet/genus samt 1325/mänskliga rättigheter.
- En slutprodukt om de resultat som uppnås inom ramen för Genderforce ska produceras. T ex CD eller bok, i samarbete med utbildnings- och informations och kommunikationsgruppen.
- Genomförande av utbildningsmodulerna.

14.11.2 Processen

Projekt har arbetat mycket aktivt och tagit fram utbildningsmaterial med skarpa målgrupper bland annat Livgardet, Internationella Utbildnings Enheten och Lottorna, under ett drygt år. Utbildningen och utbildningsmaterialet har successivt utvecklats. I nuläget föreligger ett utbildningsmaterial uppbyggt i två moduler därutöver har en inspirationsbok för utbildare producerats. Utbildningen bedöms hålla god kvalitet. Under september och oktober genomfördes en pilothandledarutbildning 1325 under 2+1 dag. Fyra personer från Försvarmakten genomförde handledarutbildning 1325 under 2007.

15 Återrapportering per organisationsenhet (RB 2008 p. 30)

Av regleringsbrevet för budgetåret 2008 avseende Försvarmakten framgår att Försvarmakten skall i årsredovisningen för 2007 samt i delårsrapporten och årsredovisningen för 2008 per organisationsenhet kortfattat redovisa vilken verksamhet som har bedrivits och utfallet för denna under anslagsposten 6.1.1 Förbandsverksamhet och be-

redskap. Redovisningen ska göras i förhållande till av myndigheten fastställd plan och budget. Eventuella avvikelser ska förklaras.

Följande struktur ligger till grund för återrapporteringen av 2007 och kommer jämväl att vara struktur för återrapporteringen under 2008. Prognos lämnas inte avseende återrapporteringen 2007. Kolumnen Diff budget-prognos (tkr) ersätts då också med en kolumn Diff budget helår-utfall helår (tkr).

Organisationsenhet (kortnr)	Verksamhet	Budget (tkr)	Utfall (tkr)	Kommentar	Prognos utfall helår (tkr)	Diff bud- get- prognos (tkr)
S:a Försvarsmakten						

Av underbilaga 5.1 framgår återrapporteringen per organisationsenhet.

./ubil 5.1

16 Erfarenheter av utkontrakterad campverksamhet (RB 2008 p. 36)

16.1 Inledning

I regleringsbrevet för 2007 avseende Fortifikationsverket (Fi 2006/7384) står följande: Målet för Fortifikationsverket är att förvalta viss del av statens fasta egendom, främst fastigheter avsedda för försvarsändamål, såväl nationellt som internationellt.

En delöverenskommelse mellan Försvarsmakten och Fortifikationsverket avseende internationell verksamhet omfattande utveckling, planering, anskaffning, vidmakthållande och avveckling av camper (motsv), undertecknades 2007-03-22. Arbetet med att överlämna de två befintliga camperna (Kosovo och Afghanistan) inleddes i augusti 2007, med målet att dessa skulle vara överlämnade till Fortifikationsverket senast den 31 december 2007.

Försvarsmakten och Fortifikationsverket är överens om behovet av och fördelarna med Fortifikationsverkets stöd till Försvarsmakten vad gäller projektering och etablering av nya camper respektive avveckling av camper. För drift- och underhållsfasen har dock arbetet inte kunnat slutföras, beroende på olika tolkningar av vem som ska ansvara för drift och förvaltning av olika system. Sammantaget innebär detta att Försvarsmakten inte har kunnat slutföra arbetet med Fortifikationsverket enligt ursprunglig plan.

Bland annat finns det en komplicerande dimension som rör hur merparten av campernas materiel ska hanteras. Det rör den materiel som anskaffats av Försvarets materielverk (FMV) och där FMV har ett design- och funktionsansvar, enligt samordningsavtal mellan FMV och Försvarsmakten.

16.2 Campverksamheten idag

Försvarsmakten har idag en väl etablerad och kostnadseffektiv utkontrakterad drift av camper. I såväl Kosovo som Afghanistan utförs drift och underhåll av camperna och andra service-

tjänster (klädtvätt, lokalvård, kökshjälp etc.) av företag som är kontrakterade av Försvarmakten. Innebörden av detta är att Försvarmakten endast har att utöva beställarrollen respektive kontroll/uppföljning av arbetet. Den totala mängden personal inom Försvarmakten som stadigvarande hanterar detta är fyra personer, varav två stabsofficerare vid Högkvarteret och två anställda i utlandsstyrkan. De senare ingår i respektive förband, med uppgift att vara förbandets kontaktperson på plats samt att stödja Högkvarteret med kontroll och uppföljning.

Upphandlingen sker i konkurrens och med beaktande av kvalitet och kostnad i förhållande till behovsunderlag. Upphandlingen genomförs av en särskild upphandlingsenhet, vilket säkerställer såväl det affärsjuridiska som relevant kravställning av varor och tjänster.

Försvarmaktens uppfattning är att detta system är både rationellt, kostnadseffektivt och ger möjligheter till att utveckla och integrera fler tjänster (t.ex. förrådsverksamhet, reparationer, väghållning, snöplogning, elkraftproduktion och så vidare) hos denna typ av leverantörer.

Försvarmaktens inriktning är att utveckla systemet med upphandling av tjänster i ett insatsområde (när situationen i området så medger) i syfte att minimera förbandets personella resurser för stödjande verksamhet och sänka kostnaderna för drift och underhåll av camper och andra tjänsteområden

Det bör vidare noteras att den fastighetsrelaterade delen av drift och underhåll av en camp uppgår till mindre än 30 % av hela volymen som upphandlas av kontraktorn. Övriga 70 % är andra, verksamhetsrelaterade tjänster, av typ köksdrift, tvätteri, tolkar och så vidare. Denna del kommer att kvarstanna hos verksamhetsutövaren Försvarmakten även vid ett överlåtande av verksamhet till Fortifikationsverket.

16.3 Problemområden vid överlämning av driftansvar

Nuvarande skrivningar i delöverenskommelsen, och tolkningen av densamma, är att befintliga camper ska lämnas över till Fortifikationsverket och att ett tillskott sker i deras tillgångsredovisning. Camperna överlämnas därefter till Försvarmakten för nyttjande, varvid ett upplåtelseavtal upprättas och Fortifikationsverket hyr ut respektive camp till Försvarmakten. Fortifikationsverket finansierar sina kostnader genom avgifter och kommer härvid att fakturera Försvarmakten uppkomna kostnader som en följd av det stöd som verket lämnar. Ersättningen till Fortifikationsverket kalkyleras i upplåtelseavtalet med beaktande av:

- Administration (kostnader för Fortifikationsverket att administrera verksamheten).
- Planerat och löpande underhåll.
- Kostnader för genomfört driftåtagande.
- Media (fasta och rörliga mediakostnader).

Vidare finns osäkerheter rörande:

- Lednings- och ansvarsförhållande för den av Fortifikationsverket anställda personalen som stödjer Försvarmakten i insatsområdet.
- Fortifikationsverket behov av stöd logistik både till och inom insatsområden.

- Ägandefrågan och ansvarsfrågan för den materiel som FMV har anskaffat och levererat till Försvarmakten.
- Elsäkerhet

För Försvarmakten är det vitalt att internationella insatser och därmed sammanhängande campverksamhet genomförs med hög effektivitet och med god säkerhet för den insatta personalen. Försvarmaktens uppfattning är att i ett operationsområde som är en krigs- eller konfliktzon måste ansvaret för verksamhet och personal vara entydigt reglerat. Allt stöd till förbandets verksamhet ska bedrivas utifrån taktisk situation och verksamhetens krav. Formerna och ansvaret för etablering av en camp, måste slutligen bestämmas av den hotsituation som råder i området, den militära operationens specifika krav samt möjligheterna att upphandla och kontraktera materiel och tjänster i området. En slutsats av detta är denna verksamhet därför skiljer sig åt från motsvarande verksamhet i Sverige.

Försvarmakten har under regeringen det yttersta ansvaret för all verksamhet (inom och utom insatsområdet) och all personal, som syftar till att möjliggöra för svenskt styrkebidrag att ingå i en av riksdag och regering beslutad internationell insats. Personal som är anställd av Fortifikationsverket ingår inte i det av Regeringen fastställda truppbidraget.

I de stycken drift av en etablerad camp kan utföras av andra aktörer än militära enheter, är det Försvarmaktens uppfattning att drift och underhåll ska upphandlas av Försvarmakten i konkurrens, syftande till rätt kvalitet till lägsta kostnad.

Det är Försvarmakten uppfattning att materielen på camperna i allt väsentligt bör ägas och förvaltas av Försvarmakten med stöd av FMV enligt gällande samverkansavtal. Denna uppfattning baseras på strävandet mot tydliga ansvarsförhållanden och att materielen ingår i insatsorganisationens krigsförband.

Försvarmaktens slutsats är att ett överlämnande av en pågående och etablerad verksamhet/camp inte ger några uppenbara synergieffekter eller rationalitetsvinster.

16.4 Sammanfattning och Försvarmaktens uppfattning i frågan

Som tidigare nämnts är Försvarmakten och Fortifikationsverket överens om behovet av och fördelarna med Fortifikationsverkets stöd till Försvarmakten vad gäller projektering och etablering av nya camper respektive avveckling av camper.

Utifrån ovan identifierade och beskrivna problemområden beslutades i november att ta en timeout i överlämnandet, detta i samförstånd mellan Fortifikationsverket och Försvarmakten. Vidare skall Försvarmakten ta fram ett beslutsunderlag för fortsatt stöd från Fortifikationsverket. Försvarmakten bedömer i dagsläget att en överlämning av drift och vidmakthållande av camper till Fortifikationsverket inte skulle vara mer rationellt varken verksamhetsmässigt eller av ekonomiska skäl.

En överlämning skulle också kunna innebära en otydligt ansvars- och ledningsstruktur med risk för personalens och förbandens säkerhet vid internationella insatser. Försvarsmakten fullföljer framtagandet av beslutsunderlag i ärendet och kommer att återkomma till Regeringskansliet (Försvarsdepartementet) i frågan. Sammantaget gör identifierade problem- och riskområden att Försvarsmakten i nuläget är tveksam till att lämna över ansvaret för befintliga camper.

17 Tjänstexport (tjänsteexportförordning (1992:192))

Land	Tidsperiod	Totala kostnader (kr)	Vinst
Litauen *	V 712	37 407,00	22 100,00
Finland	V 713	210 411,00	132 700,00
Norge	V 716	248 102,00	159 200,00
Lettland *	V 734	49 300,00	58 800,00
Litauen	V 721	291 527,00	45 300,00
Estland	V 733	219 189,00	108 200,00
Lettland	V 718	153 074,00	113 300,00
Tyskland	V 717	164 392,00	108 500,00
Tyskland	V 719	87 094,00	59 800,00
Tyskland	V 730	265 066,00	111 500,00
Tyskland	V 746	119 458,00	58 100,00
Tyskland	V 747	<u>106 920,00</u>	<u>79 700,00</u>
Summa		1 951 940,00	1 057 200,00

Koncerninfo
9958

Dessa aktiviteter är delade med Sverige, och då delades även kostnaderna för flygplanhyran enl kontrakt.

Land *

Kostnadsfördelning och vinst tjänstexport Tyskland 2007 (kronor)

Land	Tidsperiod	Flygtid	Hyra OS-100	Underhåll	Flygförare	Tekniker	UD/ÖD	Övr kostn	Totala Kostnader	Vinst
		h/min	14300Kr/h	6667kr/h	540kr/h X 2	375kr/h X 2	13440kr / vecka	Film+tolk+?		
Tyskland	V 717	19,05	272 892,00	127 229,00	20 610,00	14 312,00	2 241,00		164 392,00	108 500,00
Tyskland	V 719	10,15	146 575,00	68 337,00	11 070,00	7 687,00			87 094,00	59 800,00
Tyskland	V 730	26,20	376 566,00	175 564,00	28 440,00	19 750,00	30 200,00	11 112,00	265 066,00	111 500,00
Tyskland	V 746	12,25	177 558,00	82 782,00	13 410,00	9 312,00	13 954,00		119 458,00	58 100,00
Tyskland	V 747	12,35	179 942,00	83 893,00	13 590,00	9 437,00			106 920,00	79 700,00
Summa		80,40	1 153 533,00	537 805,00	87 120,00	60 498,00	46 395,00	11 112,00	742 930,00	417 600,00